

Opinnäytetyö (AMK)

Liiketalous

Juridiikka

2016

Matleena Uotila

ELÄINSUOJELULAIN VASTAISET TEOT JA NIIDEN RANGAISTAVUUS SUOMESSA

Matleena Uotila

ELÄINSUOJELULAIN VASTAISET TEOT JA NIIDEN RANGAISTAVUUS SUOMESSA

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tarkastella eläinsuojelulain vastaisia tekoja ja niiden seuraamuksia. Työssä selvitettiin lisäksi eläinsuojelulain vastaisten tekojen kriminalisointia sekä pohdittiin eläinsuojelulain uudistuksen tuomia mahdollisia muutoksia. Opinnäytetyön aiheen taustalla on tekijän kiinnostus eläinsuojelulainsäädäntöön sekä eläinsuojelulain vastaisista teoista langetettaviin tuomioihin.

Eläinsuojelulain vastaisia tekoja ovat rikosta lievempi eläinsuojelulain alainen eläinsuojelurikkomus sekä rikoslain alaiset eläinsuojelurikos, lievä eläinsuojelurikos ja törkeä eläinsuojelurikos. Tarkoituksena oli tarkastella näistä teoista tehtyjen rikosilmoitusten määriä sekä oikeudessa tuomittujen lukumääriä vuosina 2010-2014. Näiden tilastoiden perusteella pohdittiin lukujen suhdetta sekä mahdollisia syitä määrien muutoksen takana.

Tärkeimmät lähdeaineistot olivat rikoslaki, eläinsuojelulaki, Tilastokeskuksen kokoamat eläinsuojelulain vastaisista teoista oikeudessa tuomittujen lukumäärät vuosina 2010-2014 ja poliisille tehtyjen rikosilmoitusten määrät samalta aikaväliltä. Rikosilmoitusten ja oikeudessa tuomittujen määriä verrattaessa huomattiin, että tehdyistä rikosilmoituksista vain noin kolmasosa etenee tuomioon asti. Vaikka lukumäärien vuosittaisen vaihtelun taustalla olevia syitä ei voida tutkimustiedon puuttuessa varmuudella esittää, tuodaan esille kuitenkin mahdollisia vaihtoehtoja eläinsuojelulain vastaisten tekojen määrien taustalle. Mahdollisina syinä esitettiin muun muassa ulkopuolelta tulevat kasvaneet tuotantovaatimukset ja muuttuvien säädösten aiheuttamat lisäkustannukset sekä ihmisten tietämättömyys ja henkinen hyvinvointi.

ASIASANAT:

eläinsuojelulaki, rikoslaki, eläinsuojelurikos.

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Bachelor of Business Administration

2016 | 51

Pirjo Varanka

Matleena Uotila

PUNISHABLE ACTS AGAINST THE ANIMAL WELFARE ACT IN FINLAND

This thesis aims to depict a general image of prevention of cruelty to animals and the punishable acts against the animal welfare act in Finland. In addition, this thesis will discuss the main reasons behind criminalizing cruelty to animals and the reform of the animal welfare act in the near future. The main reason behind the subject is the writer's interest in animal welfare and the punishments inflicted on those committing cruelty to animals.

The subject of this thesis is studied by comparing statistical information on the number of official police reports on cruelty to animals and the number of persons sentenced on a yearly basis. When comparing the numbers, it was discovered that there is a vast difference between the number of police reports and the number of convictions each year. The reasons behind the differences are yet to be studied but there are some general motives behind the acts of cruelty themselves. What was found, was that the main reasons behind any type of cruelty towards animals can be divided into two types. Reasons within the person themselves such as mental difficulties and exhaustion and those caused by something else, including changes in legislation that cause extra expenses and the ever growing production demands of the agricultural industry.

KEYWORDS:

animal welfare act, criminal law, prevention of cruelty to animals.

SISÄLTÖ

KÄYTETYT LYHENTEET	6
1 JOHDANTO	7
2 KRIMINALISOINTIPERIAATTEET JA PERUSOIKEUKSIEN RAJOITUSEDELLYTYKSET	9
2.1 Perusoikeuksien rajoitusedellytykset	9
2.2 Oikeushyvien suojelun periaate	11
2.3 Hyöty–haitta-punninnan periaate	13
2.4 Ultima ratio -periaate	15
3 ELÄINSUOJELULAINSÄÄDÄNTÖ SUOMESSA	17
3.1 Eläinsuojelulain viranomaisorganisaatiot Suomessa	17
3.2 Eläinsuojelulain historiaa Suomessa	20
3.3 Eläinsuojelulain kokonaisuudistus	22
3.4 Eläimen asema lainsäädännössä	23
4 ELÄINSUOJELULAIN VASTAISET TEOT	26
4.1 Eläinsuojelulain vastaisten tekojen tunnusmerkistöeroja	26
4.2 Syyksiluettavuus eläinsuojelulain vastaisissa teoissa	29
4.3 Eläinsuojelurikkomus	30
4.4 Eläinsuojelurikos	34
4.4.1 Törkeä eläinsuojelurikos	39
4.4.2 Lievä eläinsuojelurikos	42
5 YHTEENVETO	47
LÄHTEET	49

KUVIOT JA TAULUKOT

Kuvio 1. Eläinsuojelulain (247/1996) mukaiset valvontaviranomaiset Suomessa.	19
Kuvio 2. Tilastokeskuksen vuosilta 2010-2014 kokoamat eläinsuojelurikkomuksesta oikeudessa tuomittujen lukumäärät.	32
Kuvio 3. Tilastokeskuksen kokoamat eläinsuojelurikoksesta oikeudessa tuomittujen lukumäärät vuosilta 2011-2014.	35
Kuvio 4. Tilastokeskuksen kokoamat törkeästä eläinsuojelurikoksesta oikeudessa tuomittujen lukumäärät.	39
Kuvio 5. Tilastokeskuksen kokoamat lievästä eläinsuojelurikoksesta oikeudessa tuomittujen lukumäärät vuosilta 2010-2014.	43
Kuvio 6. Tilastokeskuksen kokoamat kaikista eläinsuojelulain vastaisista teoista oikeudessa tuomittujen lukumäärät vuosilta 2010-2014.	45
Taulukko 1. PolStat -tilastopalvelun tiedot poliisille ilmoitetuista eläinsuojelurikoksista vuosina 2010-2014. (Punkari 2014)	27

KÄYTETYT LYHENTEET

EläinsuojeluL	Eläinsuojelulaki 247/1996 (4.4.1996)
ESA	Eläinsuojeluasetus 396/1996 (7.6.1996)
HE 6/1997 vp	Hallituksen esitys Eduskunnalle oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja 2007istä järjestystä vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevien säännösten uudistamiseksi.
HE 97/2010 vp	Hallituksen esitys laeiksi rikoslain 17 luvun muuttamisesta ja eläintenpitokieltorekisteristä sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta.
KKV 126/2015 vp	Vastaus kirjalliseen kysymykseen eläinten seksuaalisen hyväksikäytön kriminalisoinnista.
LaVM 18/2010 vp	Lakivaliokunnan mietintö – Hallituksen esitys laeiksi rikoslain 17 luvun muuttamisesta ja eläintenpitokieltorekisteristä sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta.
PeVL 23/1997 vp	Perustuslakivaliokunnan lausunto – Hallituksen esitys oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevien säännösten uudistamiseksi.
PL	Perustuslaki 731/1999 (11.6.1999)
RL	Rikoslaki 39/1889 (19.12.1889)
SEY	Suomen eläinsuojeluyhdistyksen liitto ry

1 JOHDANTO

” Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta pahoinpitelemällä, liiallisesti rasittamalla, jättämällä tarpeellista hoitoa tai ravintoa vaille tai muuten -- kohtelee eläintä julmasti tai tarpeetonta kärsimystä, kipua tai tuskaa aiheuttaen, on tuomittava eläinsuojelurikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.” (RL 17:14 §)

Edellä kuvataan perusmuotoisen eläinsuojelurikoksen tunnusmerkistöä. Eläinsuojelulain vastaisia tekoja ovat rikosoikeuden alaiset eläinsuojelurikos, lievä eläinsuojelurikos sekä törkeä eläinsuojelurikos sekä eläinsuojelulain alainen eläinsuojelurikkomus. Eläinsuojelulailla ja rikoslailla pyritään turvaamaan eläimen hyvinvointi säätämällä rajoituksia ihmisen toimintaan eläinten kanssa. Nämä rikoslailla turvatut rajoitukset ovat kriminalisoineita. Tällöin tietty vääränlaisena pidetty toiminta halutaan kieltää ja vahvistaakseen kiellon asemaa, sen uhmaamisesta aiheutuu rangaistus. Jotta kriminalisointi on mahdollinen vaihtoehto, täytyy sen edellytysten täytyä. Nämä edellytykset ovat oikeushyvän suojelun periaate, hyöty-haitta-punninnan periaate sekä ultima ratio -periaate. Näistä merkittävin, oikeushyvän suojelun periaate, edellyttää taustalleen suojeltavaa intressiä, joka on yhteiskunnallisesti tai yksittäisen henkilön näkökulmasta suojeltava kohde.

Eläinsuojelulaissa painotetaan eläimen hyvinvoinnin sekä hyvän kohtelun edistämistä ja sen tarkoituksena on kirjaimellisesti eläimen suojelu ihmisen aiheuttamalta kivulta, tuskalta ja kärsimykseltä (EläinsuojeluL 1 §). Siksi tämän opinnäytetyön pääteemoina ovat eläinsuojelulain vastaiset teot sekä niiden rangaistavuus Suomessa. Tutkimuksen kohteena ovat eläinsuojelurikoksen, lievän ja törkeän eläinsuojelurikoksen sekä eläinsuojelurikkomuksen sisällöt, sekä niiden rikosoikeudelliset seuraamukset. Työssä halutaan selvittää, kuinka paljon Suomessa tehdään eläinsuojelulain vastaisia tekoja vuosittain. Työssä pyritään selvittämään myös kriminalisointiperiaatteiden avulla, mitkä syyt ovat eläinsuojelulain vastaisten tekojen rangaistavuuden taustalla.

Työssä tarkastellaan myös lyhyesti eläinsuojelulain vastaisten tekojen kriminalisointia. Jotta kriminalisointiperiaatteiden käyttöä eläinsuojelulain vastaisissa teoissa pystytään tarkastelemaan, täytyy ensin yleisesti käydä läpi kriminalisoinnin edellytykset Suomessa.

Työ sisältää katsauksen eläinsuojelulain historiaan keinona ymmärtää nykyistä eläinsuojelulainsäädäntöä, sekä pohdintaa muun muassa Visa Kurjen ja Minna Ruotsalon teosten avulla mahdollisesta eläimen oikeudellisen aseman muutoksesta tulevaisuudessa.

Opinnäytetyön tärkeimmät lähteet ovat eläinsuojelulaki ja -asetus, rikoslaki sekä eläinsuojelua, kriminalisointia ja rikosoikeutta koskeva kirjallisuus. Tässä työssä käytetyt tärkeimmät lakipykälät ovat rikoslain 17. luvun eläinsuojelurikoksia koskevat 14 §, 14 a § ja 15 § sekä eläinsuojelulaki kokonaisuudessaan. Muut tärkeät lähteet ovat Suomen eläinsuojeluyhdistysten liitto ry (myöhemmin SEY), Sakari Melanderin kriminalisointia koskevat teokset, Visa Kurjen eläinten oikeuksia ja asemaa käsittelevät teokset sekä maa- ja metsätalousministeriön ylitarkastajan Minna Ruotsalon teokset.

Opinnäytetyön aiheen taustalla on kiinnostukseni eläinsuojelulainsäädännön sisältöön sekä eläinsuojelulain vastaisten tekojen rangaistuksiin Suomessa. Olen kiinnostunut varsinkin eläimiin kohdistuneiden rikosten rangaistuksista ja eläinsuojelulain vastaisten tekojen tuomioiden määrästä. Näihin liittyen eläinsuojelulain tuleva kokonaisuudistus ja sen mahdollistama eläimen oikeusaseman muutos tuovat esille mielenkiintoisen kysymyksen. Vaikuttaisiko eläimen oikeudellisen aseman muutos enemmän eläinsuojelulain vastaisten tekojen määrään kuin niiden kriminalisointi? Kuinka paljon Suomessa tehdään rikosilmoituksia eläinsuojelulain vastaisista teoista ja kuinka moni niistä etenee tuomioon asti? Miksi eläinsuojelulain vastaisissa teoissa käytetään rangaistusasteikon alapäätä? Työssä etsitään vastauksia muun muassa näihin kysymyksiin ja myös tutkitaan eläinsuojelulain vastaisista teoista tehtyjen rikosilmoitusten suhdetta niiden tuomioiden määrään vuosittaisella tasolla. Työ tarjoaa ajankohtaista tietoa eläinsuojelulain vastaisista teoista sekä niiden tuomioista aiheesta kiinnostuneelle.

2 KRIMINALISOINTIPERIAATTEET JA PERUSOIKEUKSIEN RAJOITUSEDellyTYKSET

Suomessa yleisesti kriminalisointiperiaatteina pidetään oikeushyvän suojelun periaatetta, hyöty-haitta-punninnan periaatetta sekä ultima ratio -periaatetta. Kriminalisointiperiaatteilla pyritään perustelemaan, miksi jokin teko tulisi rangaistuksen uhalla kieltää. Kriminalisointia käytetään siis pelotteena vääränlaisen käyttäytymisen seuraamuksista. Mahdollisesta kriminalisoinnista päätettäessä kaikkien kriminalisointiperiaatteiden vaatimusten pitää täytyä. Jos kaikki vaatimukset eivät täyty, teon kriminalisointi ei ole mahdollinen vaihtoehto (Melander 2002, 938.) Mitä kriminalisoinnilla halutaan suojella? Rangaistusuhan takana on yleensä jokin yhteiskunnallisesti arvokas suojeluintressi eli oikeushyvä (Frände 2005, 21).

Kriminalisointiperiaatteiden avulla pystytään perustelemaan tietyn teon rangaistavuuden tarve. Periaatteet muotoilevat ja rajoittavat rikoslainsäädännön sisältöä sekä rajaavat osaltaan rikoslain käyttöä (Melander 2009, 1183.) Nämä rajat rikoslain käytölle luovat perusoikeuksien rajoitusedellytykset. Rajoitusedellytykset määrittelevät sen, miten paljon perustuslaissa lueteltuihin ihmisten perusoikeuksiin on lupa puuttua (Melander 2002, 938.)

2.1 Perusoikeuksien rajoitusedellytykset

Kriminalisointiperiaatteiden edellytysten täyttymisen lisäksi kriminalisointi ei saa loukata perusoikeuksia, paitsi laissa säädetyin poikkeuksin. Perusoikeudet on lueteltu perustuslaissa: ne ovat valtion säätämät kansalaisen velvollisuudet ja oikeudet, joihin saa puuttua vain laissa säädetyin poikkeuksin. Perusoikeuksien ja perusoikeuksien rajoitusedellytysten välimaastossa ovat kriminalisoinnit. Ideaalitilanteessa ne ohjaavat yksilöiden käyttäytymistä halutulla tavalla mutta eivät rajoita tarpeettomasti yksilönvapautta (Virtanen 2004, 1056). Tärkeimmät rajoitukset kriminalisoinneille määrittävät juuri perus- ja ihmis-oikeudet (PeVL 23/1997 vp, 2-3). Tällöin voidaan taata, ettei yksilön oikeuksia tai vapautta rikota lainsäädännöllä.

Kriminalisointiperiaatteista puhuttaessa viitataan usein perusoikeuksien rajoitusedellytyksiin.

Koska perusoikeudet vaikuttavat yhä enemmän rikosoikeuteen, niitä käsitellään usein kriminalisointiperiaatteiden kanssa samassa yhteydessä (Melander 2002, 938-939.) Vaikka kriminalisointiperiaatteet eivät ole saaneet samanlaista perustuslaki- ja lakivaliokunnan vahvistamaa tukea kuin perusoikeuksien rajoitusedellytykset, niitä käytetään yhä enemmän apuvälineinä lainvalmistelussa (Helsingin yliopisto 2014, 36). Lainsäädännössä perusoikeudet tulee ottaa huomioon, sillä niihin ristiriidassa olevaa lakia ei voi säätää, ellei perusoikeuksiin puuttuminen ole vähäistä. Perustuslaki sisältääkin eräitä kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissakin lueteltuja määräyksiä, jotka vahvistavat edelleen perusoikeuksien asemaa (Virtanen 2004, 1056-1057.)

Virtanen lukee perusoikeuksien rajoitusedellytyksiksi seuraavat vaatimukset:

1. lailla säätämisen vaatimus
2. täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimus
3. hyväksyttävyyssvaatimus
4. ydinalueen koskemattomuuden vaatimus
5. suhteellisuusvaatimus
6. oikeusturvavaatimus
7. ihmisoikeusvelvoitteiden noudattamisen vaatimus (Virtanen 2004, 1056-1057.)

Lailla säätämisen vaatimus eli legaliteettiperiaate edellyttää, että rajoituksen on perustuttava kirjoitettuun lakiin (PL 8 §). Perusoikeuksia ei voi siis mielivaltaisesti rajoittaa ilman laillista perustetta vaan syiden tulee aina löytyä laista. Täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksen mukaan rajoitusten tulee olla täsmällisesti ja tarkkarajaisesti laadittuja sekä niiden tulee perustua lakiin. Täyttääkseen hyväksyttävyyssvaatimuksen rajoitusperusteen tulee olla yhteiskunnallisesti painava ollakseen hyväksyttävä perusoikeuksien rajoitusedellytys. Ydinalueen koskemattomuuden vaatimus edellyttää, että jos rajoitus koskettaa perusoikeuksien ydinsisältöä, siitä on säädettävä perustuslainsäätämisyjärjestyksessä. Tavallisella lailla ei voida säätää perusoikeuksien ydinalueeseen puuttuvaa rajoitusta. Suhteellisuusvaatimuksen mukaan perusoikeuksien rajoitusten pitää olla välttämättömiä tavoitteen saavuttamiseksi sekä laajuudelta oikeassa suhteessa perusoikeuksien suojaamaan oikeushyvään ja taustalla olevan yhteiskunnallisen intressin painoarvoon. Perusoikeuksia rajoitettaessa tulee myös ottaa huomioon oikeusturva ja ihmisoikeudet. Perusoikeuksien rajoitukset eivät saa olla ristiriidassa Suomen noudattamien kansainvälisten ihmisoikeussopimusten kanssa (Virtanen 2004, 1057.)

Kaiken kaikkiaan perusoikeuksia rajoitettaessa tarvitaan selkeät syyt ja laillinen peruste rajoitukselle. Perusoikeudet ovat perustuslain tärkein osa yksilön kannalta, joten niiden rajoittamiselle täytyy olla vankat perusteet. Perusoikeudet ovat kriminalisointiperiaatteiden lisäksi mukana rikoslainsäädännössä, sillä perustuslain tuomat oikeudet ja velvollisuudet ovat etusijalla kriminalisoinneista päätettäessä. Tulee myös miettiä, onko kriminalisointi välttämätön toimi vai pystyykö saman tavoitteen saavuttamaan jollain vähemmän ihmisen perusoikeuksia loukkaavalla tavalla (Melander 2008, 392 & 398.) Kun esimerkiksi eläinsuojelulain vastaisen teon kriminalisointi ja ihmistä suojaavat perusoikeuksien rajoitusedellytykset ovat vastakkain joudutaan punnitsemaan, onko eläimen hyvinvointi tarpeeksi vankka peruste perusoikeuksien rajoitukselle. Kuitenkaan eläinten hyvinvointia edellytettäessä ei loukata mitenkään ihmisten perusoikeuksia, eläinten hyvinvoinnin pitäisi olla kaikkien osapuolten yhteinen päämäärä.

2.1 Oikeushyvien suojelun periaate

Ensimmäinen ja luultavasti tärkein kriminalisointiperiaate on oikeushyvien suojelun periaate. Oikeushyvien suojelun periaatteen perusajatus on, että kaikkien rikoslain säännösten tulee suojella jotakin oikeushyvää ja kriminalisoinnille on aina löydettävä painava yhteiskunnallinen tarve (Melander 2008, 331-332.)

Oikeushyvä on siis yhteiskunnan ja yksilön arvostama suojeltava kohde, kuten esimerkiksi yksilön vapaus. Vapaus on arvokasta kaikille, sitä toki pidetään itseisarvona nykyään mutta se itsessään on oikeushyvä. Kriminalisoinnin tavoitteena ja tarkoituksena on turvata tämä tietty arvokas suojeluintressi, olkoon se sitten etuus tai arvo. Tähän suojeltavaan intressiin liittämällä rangaistusuhan luodaan kriminalisoitava teko. Jotta kriminalisointi tehoaa, sen tulee suojella kyseistä oikeushyvää. Mikäli kriminalisoinnilla ei kuitenkaan pystytä suojelemaan oikeushyvää, on kriminalisoinnista luovuttava (Ruotsalo 2003, 16-18.)

Oikeushyvien suojelun periaatteen alkuperäisenä tarkoituksena on ollut rikoslain käytön vähentäminen. Tällöin oikeushyvien suojelun periaate on pätenyt vain tekoihin, joiden taustalla on ollut suojeltava oikeushyvä (Melander 2002, 946.) Nykyään Suomessa on melko kattava rikoslaki mutta ajan muuttuessa suojeltavien intressien määrä ja laatu on luonnollisesti myös muuttunut.

Oikeushyvät on yleensä jaoteltu yhteisöllisiin ja henkilöllisiin oikeushyviin. Suurin osa kriminalisoinneista koskee henkilöllisiä oikeushyviä ja niiden turvaamista, sillä perustustalalliset oikeudet takaavat esimerkiksi fyysisen koskemattomuuden. Yhteisölliset oikeushyvät ovat sellaisia arvoja, jotka vain välillisesti vaikuttavat yksilön asemaan, kuten esimerkiksi eläinsuojelulliset arvot (Ruotsalo 2003, 17.) Yhteiskunnan alati muuttuessa oikeushyvien määrä ja laatu muuttuvat. Rikosoikeusjärjestelmää tarvitaan suojaamaan uusia oikeushyviä, esimerkiksi ympäristöä sekä eläimiä. Vaikka ihmiset ovat moraalisesti ja eettisesti tietoisia ja ajattelevia olentoja, puhtaasti moraalin vastaiset teot eivät yleisesti ole kriminalisoitavissa. Ne tarvitsevat tuekseen painavan syyn tai selkeästi suojelua tarvitsevan oikeushyvän (Ruotsalo 2003, 18.) Vaikka pitäisimme jotakin eläimelle tehtyä koulutuksellisesti perusteltua tekoa tai esimerkiksi eläimen käyttöä kilpailuissa moraalisesti vääränä, ei teoilla silti ole välttämättä perusteita kriminalisoinnille.

Kun tarkastellaan oikeushyvän suojelun periaatetta eläinsuojelullisesta näkökulmasta, nousee esiin muutama kysymys. Mitä oikeushyvää halutaan suojella eläinsuojelulain vastaisten tekojen kriminalisoinnilla? Onko eläin itse suojeltava intressi, vai vain sen hyvä kohtelu? Eläinten hyvinvointia voi pitää Suomessa oikeushyvänä. Nykyisen eläinsuojelulain mukaan eläintä halutaan suojella parhaalla mahdollisella tavalla kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta. Laki on tehty edistämään eläinten kohtelua ja hyvinvointia mutta lain tärkeintä ennaltaehkäisevää vaikutusta ei kuitenkaan laissa mainita (Eläinsuojelul 1 §.) Eläinsuojelulain vastaisten tekojen kriminalisointi on helppoa ymmärtää, sillä nykyään monen moraalikäsitukseen sekä oikeustajuun sisältyy ajatus siitä, että eläintä tulee kohdella hyvin. Kun eläintä ei kohtelee hyvin, saa rangaistuksen.

Kriminalisoinnin taustalla olevista syistä suurimpina on mahdollisesti ajan muutos sekä eläimen tuleminen lähemmäksi ihmistä. Eläimiä asuu niin kaupungeissa kuin maallakin, niitä käytetään kilpailuissa sekä viihteessä ja monelle ne ovat tärkeä osa elinkeinoa. Eläimiä käytetään myös harrastuksissa tai lemmikkeinä yhä enemmän ja ne on otettu osaksi perhettä.

Eläinsuojelulain vastaiset teot on kriminalisoitu, jotta pystyttäisiin suojelemaan eläimiä ihmisiltä. Silti lain ulkopuolelle jätetyt marginaalisemmat eläinsuojelulain vastaiset teot sallitaan olettaen, että ne eivät aiheuta tarpeetonta kipua, kärsimystä tai tuskaa eläimelle. Eläimelle saa siis lain puitteissa aiheuttaa tarpeellista kipua, kärsimystä tai tuskaa. Onko kipu tarpeellista, jos ihminen saavuttaa sen aiheuttamisella jotain? Nykyisessä eläinsuojelulaissa on se ongelma, että se suojelee eläintä hyvin minimaalisesti objektina.

Oikeushyvän suojelun periaate vaatii taustalleen suojeltavan intressin, nykyään kriminalisoiduissa eläinsuojelulain vastaisissa teoissa se on eläimen hyvinvointi ja hyvä kohtelu (Eläinsuojelul 1 §). Eläimen hyvinvoinnin edistäminen on eläinsuojelulain yksi pää-tarkoituksista, mikä itsessään on tarpeeksi selkeä peruste oikeushyvän suojelun periaatteen vaatimusten täyttämiseksi nykyisen lain puitteissa. Eläin itse voisi olla oikeushyvä eikä pelkästään sen hyvä kohtelu tai hyvinvointi, vaan eläin itseisarvoisena olentona. Pohdittavaksi jää vähentäisikö se konkreettisesti eläinsuojelulain vastaisia tekoja vai olisi se vain muodollisuus, jolla ei ole mitään vaikutusta ihmisten käyttäytymiseen.

2.2 Hyöty–haitta-punninnan periaate

Kriminalisoinnista ei voida päättää pelkän oikeushyvien suojelun periaatteen perusteella. Yhteiskunnallisen näkökulman takia kriminalisoinnin hyötyjen ja haittojen tutkiminen on tärkeää, sillä rikosoikeudellinen järjestelmä on tärkeä osa yhteiskuntaa. Hyöty–haitta-punninnan periaatteen perusajatus on, että kriminalisoinnista on oltava enemmän hyötyä kuin haittaa yhteiskunnalle. Jos kriminalisointi aiheuttaa enemmän haittaa, siitä täytyy luopua.

Yleensä kriminalisoinnilla pyritään ennaltaehkäisemään rikollisen toiminnan tapahtumista (Ruotsalo 2003, 28). Kriminalisoinnin mahdollinen ennaltaehkäisevä teho on yhteiskunnalle tärkeä hyöty niin yhteiskunnan turvallisuuden kuin resurssienkin kannalta. Jos kriminalisointi on pelotteena tarpeeksi tehokas ja ohjaa ihmisten käyttäytymistä halutulla tavalla, tapausten määrä voi laskea. Ennaltaehkäisevän roolinsa lisäksi kriminalisointi tuo kulttuurilliset ja yhteiskunnalliset arvot esille, niin hyvässä kuin pahassakin. Ajan muuttuessa rikollisuus kehittyy ja sen mukana kriminalisoitujen tekojen määrä voi kasvaa. Yhteiskunnallinen muutos voi tuoda esille esimerkiksi kehityksen sekä vaurastumisen mukana myös lieveilmiötä, kuten täysin uudenlaista rikollisuutta. Eläinsuojelulain vastaisia tekoja on myös tullut lisää vuosien varrella, sillä eläintä käytetään nykyään monessa eri roolissa.

Mitä kriminalisoinneilla saavutetaan ja kuka niistä hyötyy? Koska hyöty–haitta-punninnan periaate on suhteellisen käytännönläheinen kriminalisointiperiaate yhteiskunnallisen muutoksen takia, kriminalisoinnin aiheuttamat hyödyt ja haitat voivat vaihdella ajan kuluessa. Esimerkiksi asuinluvun kasvu, yhteiskunnallisten arvojen muutos, resurssien puute sekä erilaisten kulttuurien määrän lisääntyminen Suomessa vaikuttavat hyötyjen sekä haittojen arviointiin. Kaikki nämä asiat sekä monet muut seikat huomioon ottaen täytyy

päättää yhden teon rangaistavuudesta. Yleisesti ottaen kriminalisoinneista hyötyy koko yhteiskunta, tekijää lukuun ottamatta. Eläinsuojelulain vastaisissa teoissa kriminalisoinnilla saavutettu hyöty on tekijän mahdollinen tuomitseminen ja eläinten menettämiseseuraus. Tällöin saavutettu hyöty on mahdollisesti eläimen hengen pelastaminen. Kriminalisoinnista aiheutuu myös haittoja, mutta vaakakupissa painaa enemmän se, aiheutuuko kriminalisoinnista enemmän hyötyä kuin haittaa yhteiskunnalle. Kriminalisointi aiheuttaa haittoja itse rikoksentekijälle ja osaltaan myös yhteiskunnalle toimeenpanevana sekä valvovana elementtinä. Esimerkiksi eläinsuojelussa voimavarat ja resurssit, joita kulutetaan ennakkotorjunnasta täytäntöönpanoon saakka, ovat yhteiskunnalle rasite.

Myös liiallinen kriminalisointi voi aiheuttaa itse rikoslain inflaatiota: kaikkea ei voi kieltää ilman yhteiskunnallisia seurauksia. Kieltoyhteiskunta voi vaikuttaa osaltaan ihmisten käyttäytymiseen ja lain noudattamisen vähenemiseen. Tällöin turhia kriminalisointeja tulee välttää sekä lakeja säädettäessä tärkein esitettävä kysymys onkin niiden mahdolliset vaikutukset yhteiskunnassa (Melander 2008, 471.)

Hyöty–haitta-punninnan periaate eroaa muista kriminalisointiperiaatteista käytännönläheisyytensä vuoksi: mahdollisesti toteutettavaan kriminalisointiin liittyvien hyötyjen ja haittojen arvioiminen on konkreettista sekä realistista. Siksi lainsäädännön vaikutuksia tutkitaankin sekä ennen niiden voimaantuloa että sen jälkeen. Vaikutusten ennakoiminen sekä seuraaminen ovatkin osa mahdollista kriminalisointiprosessia, sillä seuraukset voivat olla myös haitallisia (Melander 2008, 471-472.)

Mitkä ovat hyödyt eläinsuojelulain vastaisten tekojen kriminalisoinnissa? Hyöty saavutetaan mahdollisesti siinä, että eläinsuojelulain vastaisten tekojen kriminalisointi vastaa nykyistä yhteiskunnallista moraalikäsitystä, tällöin kriminalisoinnin koetaan olevan oikea valinta. Kun tekoon liitetään rangaistusuhka, teot voivat optimistisesti ajatellen vähentyä sekä kriminalisointi itsessään voi vahvistaa ajatusta eläinsuojelulain vastaisten tekojen vääryydestä. Koska eläinsuojelulain vastaisten tekojen kriminalisoinnin voidaan nähdä vastaavan suurimman osan moraalikäsitystä, kansalaisten voidaan myös kuvitella puuttuvan lain vastaisiin tekoihin niitä huomatessaan. Hyötyä saavutetaan myös mahdollisesti eläinten elinolosuhteiden parantamisella sekä niiden hoidon että elämänlaadun suhteen.

Mitä haittoja kriminalisointi voisi tuoda mukanaan? Yleisesti ajateltuna resurssit ovat koe- tuksella eläinsuojelulain vastaisten tekojen valvonnassa. Valvontaviranomaisia on valta- kunnallisesta kunnalliseen tasoon mutta resurssien ollessa vähäiset heidän läsnäolonsa

tai tarkkailunsa ei ole jatkuvaa. Nykyään yksityiset kansalaiset toimivat usein eräänlaisina kanssaviranomaisina todistaessaan eläinsuojelulain vastaisia tekoja sekä tehdesään niistä rikosilmoituksia poliisille. Itse eläinsuojelulain sekä eläinsuojelurikossäännösten tunnusmerkistöiden sekavuus voi aiheuttaa ongelmia: ne eivät erittele eri eläinlajeja tai esimerkiksi niiden koulutukseen ja pitoon kuuluvaa toimintaa.

Tällöin esimerkiksi eläinlajia sekä sen käyttäytymistä tuntematon henkilö voi tehdä täysin normaalista toimintatavasta rikosilmoituksen ymmärtämättömyytään. Tämä on kuitenkin tavallaan positiivinen ongelma: ihmiset ovat huolissaan sekä kiinnostuneita eläinten hyvinvoinnista. Kääntöpuoli on se tosiasia, ettei resursseja riitä kaikkialle, joten rikosilmoitukset sekä niiden todenmukaisuuden tutkiminen ja mahdollinen esitutkinta vievät paljon aikaa ja rahaa. Nykyään myös melko tehottomat rangaistukset eläinsuojelulain vastaisista teoista voivat vaikuttaa rangaistusuhan aseman heikkenemiseen. Tyypillisesti eläinsuojelulain vastaisesta teosta tuomitaan sakkorangaistukseen, tosin sosiaaliset seuraukset voivat olla vakavammat (Tilastokeskus 2015c.)

2.3 Ultima ratio -periaate

Oikeushyvän suojelun periaatteen ja hyöty-haitta-punninnan periaatteen lisäksi kriminalisoinnista päätettäessä on otettava huomioon myös kolmas kriminalisointiperiaate: ultima ratio. Sillä tarkoitetaan sanataarkkaan rikosoikeuden asemaa viimeisenä mahdollisuutena. Tällä tarkoitetaan vähemmän yksilön oikeuksiin puuttuvan keinon käyttöä aina kun mahdollista. Rikoslain sijaan siis tulisi käyttää jotakin yksilön oikeuksia vähemmän rajoitettavaa keinoa, joka vastaa yhteiskunnan oikeustajua ja joka on kustannustehokas. Tällaisen keinon löytyessä voidaan pidättäytyä kriminalisoinnista (Ruotsalo 2003, 30.) Tulee siis tutkia kaikki mahdolliset vaihtoehdot ennen rikoslain käyttöä, tämän taustalla on myös aikaisemmin mainittu mahdollinen rikoslain inflaatio. Jos rikoslakia käytetään kaikkiin mahdollisiin tapauksiin, sen teho laantuu.

Mitä nämä vaihtoehtoiset keinot sitten olisivat? Rikoslain ulkopuolella eläinsuojelulaissa eritellään eläinsuojelulain vastaisista teoista ainoastaan eläinsuojelurikkomus, joka on tekona hyvin lievä. Tämän lisäksi eläintenpitokielto ja menettämisseuraamus ovat rikoslain ulkopuolella eläinsuojelulaissa lueteltuja seuraamuksia eläinsuojelulain vastaisista teoista. Koska eläinsuojelurikokset on lisätty rikoslakiin, on nähty tarpeelliseksi liittää ne rikosoikeudellisen rangaistuksen alaisiksi.

Suomessa ultima ratio -periaatetta ei useasti orjallisesti noudateta, vaikka se on tärkeä osa kriminalisointien tarpeellisuuden analysointia. Tämän huomaa myös Suomen kattavasta rikoslaista (Melander 2008, 391-394.) Kuitenkin oikeusjärjestelmälle on tärkeää, että rikosoikeuden rangaistusten auktoriteettiasema säilyy, sillä laaja ja yksityiskohtainen rikoslaki voi kääntyä itseään vastaan, jolloin rangaistusuhka voi menettää tehonsa. (Ruotsalo 2003, 30.) Tämä vaikeuttaakin kriminalisointia sekä valvontaa tulevaisuudessa mahdollisten uusien rikosmuotojen noustessa esiin.

Koska rikosoikeudellinen rangaistus on eniten yksilön oikeuksiin puuttuva rangaistuksen muoto, sen tulisikin ultima ratio -periaatteen mukaan olla vasta viimeinen vaihtoehto. Ultima ratio -periaatteen mukaan rikosoikeutta voidaan käyttää, jos ei ole toista moraalisesti hyväksyttävää, tehokasta sekä toimeenpantavaa vaihtoehtoa (Melander 2008, 389-391.) Eläinsuojelulain vastaisia tekoja tähän soveltaessa voidaan todeta, ettei kriminalisoinnille ole keksitty mitään parempaa vaihtoehtoa. Eläinsuojelulain vastaisissa teoissa kriminalisointi on tarpeellinen keino hallita ihmisten haitallista käyttäytymistä, kun rikoslain ulkopuoliset keinot eivät tehoa.

3 ELÄINSUOJELULAINSÄÄDÄNTÖ SUOMESSA

”Tämän lain tarkoituksena on suojella eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta. -- Lain tarkoituksena on myös edistää eläinten hyvinvointia ja hyvää kohtelua.” (EläinsuojeluL 247/1996)

Eläinsuojelulain tarkoituksena on mahdollistaa eläimille mahdollisimman hyvät ja lajintukaiset elinolot sekä edistää niiden hyvinvointia. Nykyisellään eläinsuojelulaki kohtelee eläintä esineenä, eikä itseisarvoisena olentona. Eläinsuojelulaki onkin jo vanhentunut, sillä nykyään on entistä enemmän tutkimustietoa eläinten käyttäytymisestä ja tarpeista. SEY:n mukaan eläinsuojelulain tulisi perustua eläinten perusoikeuksien varaan. Eläimillä tulee olla oikeus hyvään kohteluun, lajintukaiseen käyttäytymiseen sekä hyvään oloon, terveyteen ja toimintakykyyn (SEY 2015 a.) Eläinsuojelulain tarkoituksena määritellään eläinten suojelu turhalta kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta sekä eläinten hyvinvoinnin ja hyvän kohtelun edistäminen (EläinsuojeluL 247/1996).

Merkittävimmät yleissäädökset Suomen eläinsuojelu-oikeuden alalla ovat eläinsuojelulaki sekä sen perusteella säädetty eläinsuojeluasetus. Rikoslain 17 luvussa ovat myös eläinsuojelulain vastaiset teot: lievä eläinsuojelurikos, eläinsuojelurikos sekä törkeä eläinsuojelurikos. Eläinsuojeluasetus (396/1996) täydentää eläinsuojelulakia. Siinä eritellään tarkemmin esimerkiksi eläimen pitoa koskevat erityispiirteet sekä eläimen hoitoa ja lopetusta ohjaavat säädökset. Eläinsuojelulaki ei ole rikoslain piirissä, vaan sen vastaisista teoista vastataan viranomaiselle hallintomenettelyssä. Tällöin siis eläinsuojelurikkomus on hallintomenettelyn alainen ja eläinsuojelurikokset rikoslain alaisia. Vastaavakavimmat laiminlyönnit eli eläinsuojelurikokset päätyvät rikosoikeuden piiriin (Kurki 2012, 19–20.)

3.1 Eläinsuojelulain viranomaisorganisaatiot Suomessa

Eläinsuojelulaissa säädetään eläinsuojeluviranomaiset, jotka seuraavat eri lakien sekä asetusten noudattamista. Valvontaviranomaiset jakautuvat valtakunnallisiin, alueellisiin sekä kunnallisiin toimijoihin. Maa- ja metsätalousministeriö (myöhemmin MMM) sekä Elintarviketurvallisuusvirasto (myöhemmin Evira) valvovat eläinsuojelulain sekä eläinsuojeluasetuksen noudattamista valtakunnallisesti, MMM ylimpänä viranomaisena (EläinsuojeluL 34-34a §).

Aluehallintovirastot (myöhemmin AVI) toimivat samoin valtuuksin, mutta omilla alueillaan (EläinsuojeluL 35 §). Valvontaviranomaisia on myös kunnittain: kunnaneläinlääkäri, poliisi ja kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitava viranhaltija valvovat eläinsuojelulainsäädännön noudattamista kunnittain (EläinsuojeluL 36 §).

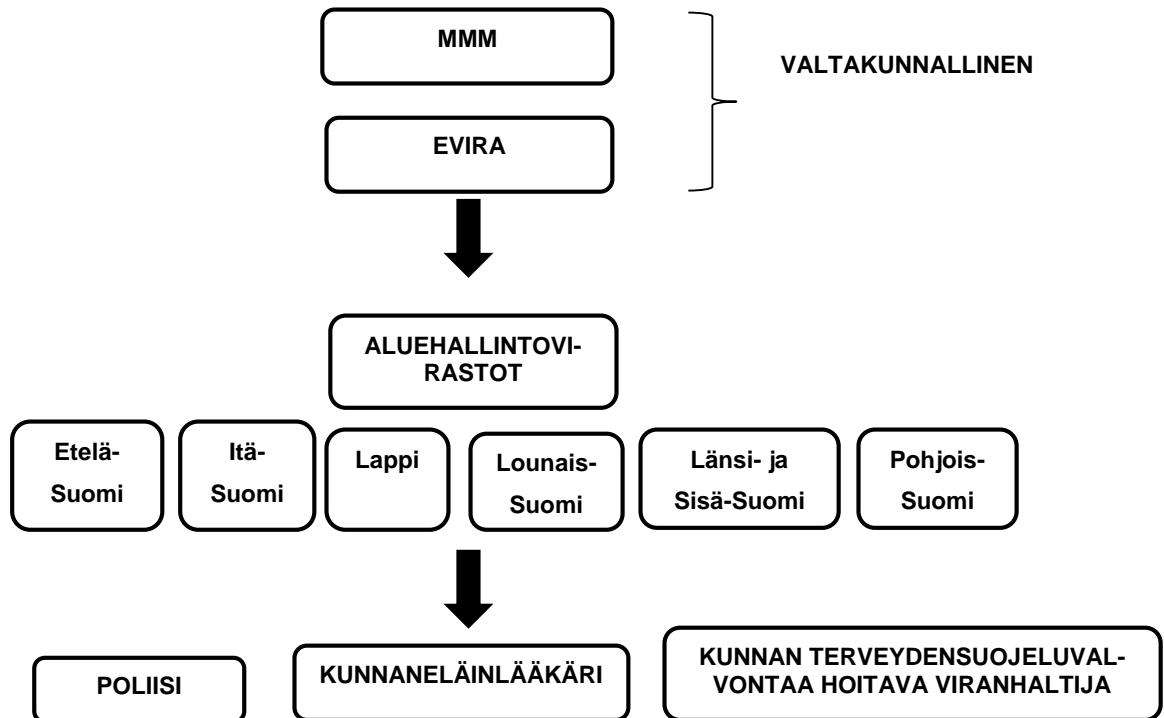
Tarkastuseläinlääkäri ja lihan tarkastaja toimivat teurastamoissa valvomassa eläinsuojelulainsäädännön noudattamista sekä raja-eläinlääkäri puolestaan valvoo eläinsuojelulainsäädännön ja sitä täydentävien asetusten toteutumista rajanylityspaikoilla (EläinsuojeluL 37 §). Eläinsuojeluvalvoja on yksityishenkilö, joka voi saada aluehallintovirastolta oikeuden suorittaa eläinsuojelutarkistuksia (EläinsuojeluL 38 §). Eläinsuojeluviranomaisia on siis paljon ja monella eri tasolla valtakunnallisista valvontaviranomaisista pätevyyden haakevaan yksityishenkilöön.

Valtakunnallisista toimijoista MMM on ylin valvontaviranomainen ja se toimii osana lainsäädäntötyötä valtioneuvoston sekä Euroopan unionin kanssa. MMM on siis osana sääntämisessä muun muassa tulevaa eläinsuojelulakia. Ministeriönä se on poliittinen valvontaviranomainen ja sen tavoitteena mainitaan muun muassa eläinten hyvinvoinnin korkea taso (MMM 2016.) Evira tutkii ja valvoo kasvien ja eläinten terveyttä ja on enemmän toimeenpaneva organisaatio MMM:öön verrattuna. Tämänhetkisen strategiansa mukaan Eviran yksi päämäärä on eläinten terveyden korkea taso sekä eläinten hyvinvoinnin edistäminen (Evira 2014.) Nämä valtakunnalliset toimijat ovat ylimpiä valvontaviranomaisia ja ne lähinnä valvovat alempia valvontaorganisaatioita sekä yleistä eläinten hoitoa ja terveydentilaa.

Aluehallintovirastot valvovat ylempien organisaatioiden toimeenpanemaa eläinsuojelulainsäädännön toteutumista alueillaan sekä ohjaavat kuntien eläinsuojeluvalvontaa (AVI 2013). AVI on siis lähinnä valvonta- ja lupaviranomainen sillä eläinsuojelulainsäädännön mukaiset lupa-asiat kuuluvat aluehallintovirastolle. Näihin luetaan esimerkiksi eläintarhaluvat sekä eläinnäyttelyluvat. Aluehallintovirastot valvovat lainsäädännön toteutumista sekä ohjaavat kunnallisia valvontaviranomaisia. Myös aluehallintoviraston läänineläinlääkärit suorittavat eläinsuojelutarkistuksia (AVI 2013).

Suurin osa ihmisistä ei välttämättä joudu tekemisiin valtakunnallisten tai alueellisten viranomaisten kanssa, koska kunnallisella tasolla toimiville tahoille on annettu suuri vastuu itse lainsäädännön noudattamisesta sekä sen noudattamisen valvonnasta omassa kunnassaan. Kunnan vastuulla on järjestää eläinlääkäripalveluita sekä budjetoida resursseja valtion vastuulla olevaan eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan (Evira 2016).

Varsinainen valvontatyö on kunnallisten eläinlääkäreiden vastuulla, jolloin tapaukset etenevät alhaalta ylös.

Kuvio 1. Valvontaviranomaisorganisaatioiden hierarkia. (Eläinsuojelul 34-38 §; Aluehallintovirasto 2013).

Kuten kuviosta 1 nähdään, organisaatiot ovat jakautuneet valtakunnallisiin, alueellisiin ja kunnallisiin. Lainsäädännön valvonnassa hierarkia on selvä: valtakunnallinen MMM on mukana säätämässä lait, joiden toimeenpanoa ja noudattamista alueellisella tasolla valtakunnallinen Evira valvoo. Aluehallintovirastot valvovat lainsäädännön noudattamista kunnallisella tasolla kuudessa alueessa: Etelä-Suomi, Itä-Suomi, Lappi, Lounais-Suomi, Länsi- ja Sisä-Suomi sekä Pohjois-Suomi. Näiden alueellisten toimijoiden lisäksi kunnat valvovat asukkaidensa eläinsuojelulainsäädännön noudattamista.

Viranomaiset tekevät myös tuotantotiloille otantatarkastuksia epäilyyn perustuvien tarkastusten lisäksi. Eviran vuoden 2014 eläinten hyvinvointiraportin mukaan otantatarkastuksissa 22 % tuotantoeläintiloista syyllistyi jonkinlaiseen laiminlyöntiin. Tilanne kuitenkin koheni vuodesta 2013, jolloin laiminlyöntejä oli 29,5 %:lla tuotantotiloista (Evira 2014; 2015.) Eviran vuosiraportin mukaan vuonna 2014 tehtiin yli 5 000 tarkastuskäyntiä ja

niistä puolet johti viranomaistoimiin. Noin 9 % tapauksista edellytti kiireellisiä toimenpiteitä eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi ja loput sisälsivät eläinsuojelullisia neuvoja tai kehotuksia korjata havaitut puutteet. Eviran vuosiraportteja vuosilta 2010-2014 tarkastellessa huomataan, että vaikka tarkastusmäärät vaihtelevat vuosittain havaittujen laiminlyöntien määrä pysyi melko tasaisena. Vuosien 2010-2014 välillä eläinsuojelulain mukaisia kieltoja tai määräyksiä annettiin 32-38 %:lle tarkastetuista kohteista. Kiireellisiin toimiin ryhdyttiin samalla aikavälillä 6-9 %:ssa tapauksista (Evira 2015.)

Suomen eläinsuojeluyhdistysten liitto ry:n vuoden 2014 toimintakertomuksesta saa hie-
man yleiskuvaa myös vapaaehtoisten eläinsuojeluvalvojien toiminnasta. Kyseessä on SEY:n vapaaehtoisten eläinsuojeluvalvojien vuositilasto vuosilta 2010-2014 (SEY 2015). Vuosikertomuksen mukaan vapaaehtoisilla eläinsuojeluvalvojilla oli eläinsuojeluneuvontakäyntejä alimmillaan 1481 kappaletta vuonna 2014 ja korkeimmillaan 2003 kappaletta vuonna 2012. Vuosina 2010-2014 lisätoimenpiteisiin johtivat 31-54 % neuvontakäynteistä (SEY 2015). Näihin lukuihin on luettu mukaan vain vapaaehtoisten eläinsuojeluvalvojien kohtaamat tapaukset.

3.2 Eläinsuojelulain historiaa Suomessa

Miten eläinsuojelu on kehittynyt Suomessa? Suomessa eläinten kohteluun alettiin puuttua 1800-luvun loppupuolella. Perimmäisenä ajatuksena eläinten suojelun taustalla oli yhteiskunnan rappio, koska eläimillä suoritettujen kokeiden, teurastuksen ja pakkosyöttämisen koettiin heikentävän kansan moraalia ja mahdollisesti johtavan vaarallisempiin rikoksiin (Streng 1998, 14-15.) Tällöin siis eläinten suojelu oli ihmislähtöistä. Eläinten rääkkäyksen koettiin vaikuttavan ihmisten moraaliin alentavasti, joten eläinten säädyllinen kohtelu koettiin suojeltavana hyvänä.

Vuonna 1889 eläinrääkkäys kriminalisoitiin ensimmäistä kertaa (RL 43 § 5. 39/1889) ja vaikka sitä ei pidetty kovin vakavana rikoksena, sen rangaistavuutta laajennettiin entisestään 1900-luvun alussa (Streng 1998, 15-16). Vuonna 1934 astuikin voimaan eläinsuojelulaki (163/1934) ja sen tärkein uudistus mainittiin heti lain 1 §:ssä, jonka mukaan *”Eläintä on kohdeltava niin, ettei sille tarpeettomasti tuoteta kärsimystä”*. Eläinsuojelulaki oli tärkeä muutos aikaisemmasta yhteiskunnan rappioitumisen estämisestä eläinten hyvinvoinnin suojeluun. Tärkein vaikutin eläinsuojelulain aseman nousun takana oli ihmisten suhtautumisen muuttuminen, tiedon määrän lisääntyminen sekä SEY:n työ (Streng 1998, 21). Eläinsuojelulaki sekä eläinsuojelulain vastaisten tekojen kriminalisointi toivat

aikakauden mukaista kehitystä yhteiskunnalliseen ajatteluun, jolloin tiedon lisääntyminen sekä eläinsuojelullinen valistus mahdollisesti vaikuttivat toinen toisiinsa.

Vuonna 1971 astui voimaan uudistunut eläinsuojelulaki (91/1971) ja samalla rikoslain eläinrääkkäyspykälä kumottiin. Vuoden 1934 eläinsuojelulaki oli vanhentunut, joten vuonna 1971 suoritettiin kokonaisuudistus. Ihmisten käsitys eläintenpidosta oli muuttunut ajan mukana ja eläimillä oli yhä enemmän erilaisia käyttötarkoituksia. Näiden muutosten takia eläinten asema tuli suojella lailla. Vuoden 1971 eläinsuojelulain ensimmäisessä ja toisessa pykälässä mainitaan uudistetun lain keskeiset periaatteet: *“Eläintä on kohdeltava hyvin, niin ettei sille tuoteta tarpeetonta kärsimystä”* sekä *“Tarpeeton kivun ja tuskan tuottaminen eläimelle on kielletty”*.

Tiedon ja osaamisen lisääntyessä lakia uudistettiin yhteensä neljä kertaa ennen vuotta 1996, jolloin viisi vuotta työstetty uusi eläinsuojelulaki astui voimaan. Kummankin vuosikymmenen uudistus toi uutta eläinsuojelulakiin: 1980-luvulla tehostettiin eläinsuojeluvalvontaa ja eläinsuojelulaissa erotettiin eläinsuojelurikkomus, eläinrääkkäys sekä tarpeetoman kivun ja tuskan tuottaminen eläimelle. 1990-luvulla taas eläinsuojelurikkomus tuli rangaistavaksi tuottamuksellisena eli huolimattomana tekona ja vain eläinrääkkäys oli tunnusmerkistöltään tahallinen (Streng 1998, 33.)

Ihmisen osuutta eläimen hyvinvoinnissa korostettiin yhä enemmän ja vuoden 1996 uudistuksessa haluttiin ennaltaehkäistä eläimille aiheutettu kärsimys sekä edistää niiden hyvää kohtelua (EläinsuojeluL 247/1996). Uudistetussa laissa todetaan: *“Tämän lain tarkoituksena on suojella eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta. -- Lain tarkoituksena on myös edistää eläinten hyvinvointia ja hyvää kohtelua.”* (EläinsuojeluL 247/1996) Laki muutti niin eläimen kuin ihmisenkin asemaa ja toi arvoihin perustuvat eettiset näkemykset mukaan eläinlainsäädäntöön. Ihmisellä on huolenpito- sekä valvontavelvollisuus eläintä kohtaan, olkoon se omassa omistuksessa tai ei.

Vuonna 1999 eläinsuojelulain vastaiset rikokset liitettiin rikoslain 17. lukuun, rikoksista yleistä järjestystä vastaan. Rikosnimike vaihtui eläinrääkkäyksestä eläinsuojelurikokseen ja lievään eläinsuojelurikokseen (Ruotsalo 2003, 25.) Eläinsuojelurikoksia koskeviin säännöksiin on tehty tämän jälkeenkin pieniä muutoksia, kuten vuonna 2011 törkeän eläinsuojelurikoksen lisääminen rikoslakiin ja lievän eläinsuojelurikoksen tunnusmerkistön täsmennys (OM 2009, 15).

Vuonna 2008 oikeusministeriö perusti työryhmän, jonka tavoitteena oli selvittää eläinsuojelurikosten rangaistussäännösten tehostamismahdollisuuksia. Tämän työryhmän

mietinnön perusteella tehtiin esitys hallitukselle rikoslain luvun 17 muuttamisesta. Tärkein uudistus eläinsuojelulle oli uuden törkeän eläinsuojelurikoksen lisääminen rikoslain 17 lukuun. Tämä teko käsitti erityisen törkeällä tavalla tehdyt eläinsuojelurikokset. Lisäksi lievän eläinsuojelurikoksen tunnusmerkistöä täsmennettiin käsittämään eläimelle aiheutettu vähäinen kärsimys, kipu tai tuska (HE 97/2010).

3.3 Eläinsuojelulain kokonaisuudistus

”Suomen eläinsuojelulaki on 20 vuotta vanha ja jäänyt auttamatta jälkeen muiden Pohjoismaiden kehityksestä. Tutkimustieto eläinten kyvyistä, tunteista ja tarpeista on lisääntynyt valtavasti. Lain tärkeimmät uudistusta vaativat kohdat koskevatkin eläinten käyttäytymistarpeita, kuten liikkumista ja sosiaalista kanssakäymistä sekä kivunlievitystä” (Kivelä, M. 2016.)

Nykyinen eläinsuojelulaki on peräisilän vuodelta 1996 (247/1996) ja sitä on uudistettu useasti vuosien varrella. Sen tuominen nykyaikaan vaikuttaisi niin eläimiin kuin eläinten kanssa elantonsa ansaitseviin ihmisiin. Nykyisen eläinsuojelulain periaatteena on tarpeettoman kivun, tuskan ja kärsimyksen aiheuttamisen kieltä (EläinsuojeluL 247/1996). Maa- ja metsätalousministeriö asetti työ- ja ohjausryhmän toteuttamaan lain valmistelua, mutta nämä lakkautettiin vuoden 2014 lopussa. Myös eläinten oikeuksia edistämään palkatun eläinsuojeluasiamiehen virka lakkautettiin osana hallituksen säästökuuria (Rytkönen 2015a.)

Lain valmisteluun ovat osallistuneet niin eläinsuojelijat kuin tuottajat. Suurimmat erimielisyydet ovat olleet suuria kustannuksia vaativissa asioissa lähinnä tuotantoeläinten elin-tiloihin liittyen. Nykyään eläinsuojelulaki etenee virkamiesvetoisesti ja sen odotetaan valmistuvan vuoden 2016 aikana (SEY 2016a). Kuten Animalian vastaava toiminnanjohtaja Mai Kivelä aiemmin toteaa, uudistamisella halutaan priorisoida eläinten hyvinvointi ja eläimen mahdollisuus lajinsuhteeseen käyttäytymiseen ja tarpeidensa tyydyttämiseen. Tavoitteena on siis turhan kivun, tuskan ja kärsimyksen ennaltaehkäisy hyvinvointiin ja elinolosuhteisiin keskittymällä. SEY luettelee kotisivuillaan tavoitelistansa eläinsuojelulain uudistukselle. Lähtökohtaisesti eläimen tulisi olla itseisarvoinen olento, ei oikeusobjekti taikka esine (SEY 2015a.) Tämä on tärkeä osa uudistusta, jotta eläinsuojelulaki astuisi nykyaikaan.

Eläintenpidossa noudatettavia yksityiskohtaisia vaatimuksia on säädetty eläinsuojeluasetuksella (396/1996) ja lukuisilla muilla valtioneuvoston ja ministeriön asetuksilla, jotka koskevat eri eläinlajeja sekä erilaisia eläimillä harjoitettavia toimia. Nykyisen eläinsuojelulain voimassaoloaikana eläinten hyvinvoinnin arvostus on noussut, kokonaan uusia eläintenpitomuotoja on noussut esiin sekä elintarvikkeiden tuottamisolot ja eettiset arvot ovat yhä tärkeämpiä kuluttajille. Erilaisten moraaliteorioiden esiinnousu on vaikuttanut myös yleiseen suhtautumiseen eläimiin, samoin kuin yleinen yhteiskunnallinen kehitys. Teorioiden tavoitteena on ollut osoittaa eläinten kohtelun olevan moraalisesti kestävä. Moraalisella ja eettisellä ajattelulla onkin ollut merkittävä rooli eläimen arvon nousussa sekä eläinsuojelulainsäädännön kehityksessä (Kurki 2013, 436.)

Moraalisella ja eettisellä näkemyksellä on ollut suuri rooli esimerkiksi eläimiin sekaantumisen täyskriminalisoinnista puhuttaessa. Vuoden 2015 lopussa eduskunnassa käytiin kiivasta keskustelua eläimiin sekaantumisen täyskriminalisoinnista ja esitettiin kirjallinen kysymys (KKV 126/2015 vp) sen kriminalisoinnin aikaistamisesta sekä rikoslain 17 luvun muuttamisesta ennen eläinsuojelulain kokonaisuudistuksen valmistumista. Itse kriminalisointiin suhtauduttiin myönteisesti, mutta kiireellisyydestä oltiin erimielisiä. Suurella todennäköisyydellä eläimiin sekaantuminen kriminalisoidaan jo tekona, mutta asiaa ei nähdä tarpeellisena käsitellä irrallaan muista eläinten hyvinvointiin liittyvistä asioista. Eläinsuojelulain uudistuksen lähtökohtana tulisi uudistaa lainsäädäntö perustuslain ja Euroopan unionin lainsäädännön vaatimusten mukaisesti (KKV 126/2015 vp.)

3.4 Eläimen asema lainsäädännössä

Myötätunto ja yhteiskunnan kehitys vaikuttivat eläinten oloihin ja eläinsuojeluliikkeen syntyyn eikä nykyään eläimen julkinen julma kohtelu ole missään nimessä hyväksyttävää. Tämä on myös johtanut eläinsuojelulainsäädännön kehitykseen. Lainsäädännöllisesti siis eläinten arvo on kohentunut eläinsuojelulakien kehittyessä (Kurki 2013, 436–437.)

Eläinten kyky tuntea fyysistä kipua perustuu sekä niiden käyttäytymiseen että niiden kehossa tapahtuviin kemiallisiin ja fyysisiin muutoksiin (Aaltola 2004, 47). Ajatus eläinten moraalista arvosta on yleisesti liitetty niiden mieleen sekä siihen, että niiltä puuttuu ihmiselle mielletty älylliset ja henkiset ominaisuudet, jotka ovat yleisesti ottaen moraalisen arvon perusteina, kuten esimerkiksi ajattelu ja kieli (Aaltola 2004, 45). Eläinten ja

ihmisten välisten erojen korostaminen ja ihmismielen nostaminen ainoaksi oikeaksi mieleksi ovat vaikeuttaneet eläintutkimusta: eläimiltä vaaditaan kykyä osoittaa inhimillistä tietoisuutta sen sijaan, että oltaisiin keskitytty niiden omiin lajikohtaisiin peruslähtökohtiin, kuten aisteihin (Aaltola 2004, 46.) Tällainen ajattelu vaikuttaa osaltaan siihen, että eläintä pidetään esineenä ja siihen että sillä on objektin asema lainsäädännössä.

Subjekti vai objekti?

Onko eläin siis oikeussubjekti vai -objekti? Oikeussubjektit voivat olla keskenään oikeussuhteissa, eli niillä voi olla oikeuksia ja velvollisuuksia. Suomalaisessa oikeusjärjestelmässä vain ihmiset ovat oikeussubjektin asemassa ja eläimet ovat oikeusobjekteja, eli oikeuksien ja velvollisuuksien kohteita. Eläintä pidetään esineenä, jota tulee suojella ja jolla ei ole itseisarvoa eikä oikeuksia. Ne ovat joko ihmisen omaisuutta tai luonnossa vapaana liikkuvia yksilöitä, joiden asema turvataan eläinsuojelulainsäädännöllä sekä tarvittaessa kriminalisoinnein (Kurki 2013, 436 & 439.)

Perustuslain 20 §:n mukaan *”Vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille”*. Tämän voisi ymmärtää antavan oikeuksia eläimille, mutta vain luonnossa eläville villieläimille eikä se siis sinällään suojaa kaikkien eläinten oikeuksia (Kurki 2012, 22.) Eläimen fyysinen olemus ei vaihtelee sen mukaan, asuuko se aitauksessa tai sen ulkopuolella, joten sen laillisen asemankaan ei tulisi muuttua oleskelupaikan mukaan. Eläinsuojelulain vastaiset teot on tehty koskettamaan kaikkia eläimiä lajista riippumatta. Eläinsuojelulain kannalta eläin on itse suojeltava subjekti, sillä on itseisarvo eikä sen arvo riipu ihmisestä tai sen suojelun avulla saavutettavasta tavoitteesta (SEY 2015a).

Eläinten oikeusasemasta voidaan todeta se, ettei eläin voi vaatia oikeuksiaan tai suorittaa velvollisuuksiaan eikä se siten voi olla oikeuskelpoinen. Tällöin se ei myöskään voi olla oikeussubjekti. Se että eläin ei pysty käyttämään puhevaltaa eikä ole oikeuskelpoinen ei kuitenkaan ole ehdoton este oikeussubjektiudelle (Kurki 2013, 454-455.) Oikeussubjektin asema ei kuitenkaan takaa eläimen hyvinvointia tai poista eläimiin kohdistuvaa rikollisuutta. Eläinten konkreettinen hyötyminen oikeussubjektin asemasta on siis kyseenalaista eikä ole välttämätöntä antaa niille oikeuksia ja velvollisuuksia, joita ne eivät pysty toteuttamaan. Oikeussubjektiuden ajatus on kuitenkin oikea suunta eläimen aseman kohentamiselle: eläimet ovat eläviä olentoja eikä nykyisen oikeuskäsityksen määrittämiä esineitä.

Nykyisin on vaikea ajatella eläimillä tai luonnolla olevan oikeussubjektin asemaa tai oikeuksia, koska ne ovat perinteisesti ihmisille suotuja oikeuksia ja velvollisuuksia (Tuori 2000, 208). Eläimen asema oikeusobjektina on kuitenkin erityinen. Sitä suojelee eläinsuojelulainsäädäntö, jota vahvistetaan kriminalisoinnein. Tällöin eläintä itsessään voidaan pitää oikeushyvinä, jota halutaan yhteiskunnan taholta suojella (Kurki 2013, 439.) Oikeussubjektuuden rajaaminen pelkästään ihmisiin perustuu olemassa olevaan tietoon ja käsitykseen, joita valmiina skeemoina on vaikea muuttaa. Oikeussubjektuudella eläinten tapauksessa ei välttämättä tarkoiteta kuitenkaan tasa-arvoista asemaa ihmisen kanssa, vaan tiettyjä eläimille lailla tunnustettuja perusoikeuksia, joiden todetaan olevan mielekkäitä ja tarkoituksenmukaisia niiden hyvinvoinnin kannalta (Kurki 2012, 19.)

Tämä olisi edistystä vanhoillisesta ajattelutavasta, jonka perustana on eläimen esineellistäminen. Perusoikeuksien mahdollistaminen eläimille olisi edistystä eläinsuojelulainsäädännöllekin, sillä eläimet voitaisiin tunnustaa yksilöllisinä eläinlajinsa edustajina eikä pelkkänä eläinjoukkiona. Tämä on osaltaan yhteiskunnan ajanmukaista kehitystä, jonka mukana tulee ajatus siitä, että eläimelle lailla tunnustetut oikeudet eivät vaikuta ihmisen asemaan tai perusoikeuksiin. Perusoikeudet antaisivat eläimille tietyn elämän perustan – oikeuden lajinmukaiseen ja turvalliseen elämään. Suomen eläinsuojeluyhdistysten liitto ry ja Animalia vaativatkin seuraavana kehityssaskeleena eläimen oikeudellisen aseman muutosta. Järjestöt vaativat uuden eläinsuojelulain lähtökohdaksi eläimen itseisarvon, joka tulee ottaa huomioon lainsäädännön aikana (SEY 2016b.)

4 ELÄINSUOJELULAIN VASTAISET TEOT

Eläimiä suojellaan laissa säädetyin kriminalisoinnein sekä eläinsuojelulainsäädännön ja -asetusten avulla. Eläinsuojelurikoksena pidetään tarpeettoman tuskan, kärsimyksen tai kivun aiheuttamista eläimelle lajista riippumatta (RL 17: 14-15 §). Teon luokittelu vaihtelee sen vakavuuden mukaan. Eläinsuojelulain vastaiset teot voidaan luokitella rikoslain ulkopuolisesta eläinsuojelurikkomuksesta rikoslakiin sisällytettyihin lievään eläinsuojelurikokseen, eläinsuojelurikokseen sekä törkeään eläinsuojelurikokseen.

Eläinsuojelurikoksiin viitataan eläinsuojelulain 54 §:ssa sekä rikoslain 17 luvun 14; 14a ja 15 §:ssa. Eläinsuojelulain 54 §:n mukaiset eläinsuojelurikkomukset on hyvin yksityiskohtaisesti määritelty ja laissa on lueteltu jokainen pykälä, jonka sisältävän ohjeen rikkomisesta rankaistaan. Eläinsuojelurikkomus on lievin eläinsuojelulain vastainen teko eikä se ole rikoslain alainen, toisin kuin eläinsuojelurikokset. Eläinsuojelurikoksena pidetään eläinten suojeluun säädettyjen lakien rikkomista – lievä tai törkeä eläinsuojelurikos määrittelevät rikoksen törkeyden sekä eläimelle tuotetun tuskan määrän (RL 17: 14-15 §).

4.1 Eläinsuojelulain vastaisten tekojen tunnusmerkistöeroja

Eläinsuojelurikoksen tunnusmerkistön täyttää sekä aktiivinen eläimen pahoinpitely että eläimen hoidon laiminlyönti. Tällöinkin rikostunnusmerkistön täyttääkseen kohtelun tulee aiheuttaa eläimelle tarpeetonta tuskaa, kipua tai kärsimystä. Tosin rikostunnusmerkistö voi toteutua ilman tuskaa, kipua tai kärsimystä (Ruotsalo 2003, 39.) Riittää että teko on kokonaisuutena arvostellen julma. Tässä tulee eläimen oikeudellisen aseman ongelmallisuus esille: eläin teon objektina on turhan kivun, tuskan tai kärsimyksen kokija, mutta eläimellä oikeusobjektina ei ole itseisarvoa eikä sen kokemaa kärsimystä välttämättä pysty päältä päin näkemään. Ongelmallista on myös se, että tuomioistuimen tulee päätellä eläimelle aiheutunut kipu, kärsimys tai tuska sekä sen laatu ja päätelmänsä perusteella langettaa tuomio. Kärsimys voi aiheutua monesta syystä: huolimattomuudesta, vahingosta, tapaturmasta tai tahallisuudesta. Eläinsuojelurikosten rangaistukset vaihtelevat sakoista vankeuteen riippuen teon törkeydestä.

Yksi harvemmin mainituista eläimiin kohdistuvista rikoksista on eläimiin sekaantuminen. Eläinsuojelujuristi ja MMM:n ylitarkastaja Minna Ruotsalo käsittelee aihetta Elukkajuristi-sivustollaan. Eläimiin sekaantuminen on rikos täyttäessään edellä mainitun turhan kivun,

tuskan tai kärsimyksen aiheuttamisen tunnusmerkistön. Jos ei voida osoittaa eläimen kokemaa kipua tai teon julmuutta, se ei ole rangaistava teko. Eläimiin sekaantuminen ei siis ole täysin kriminalisoitu Suomessa (Ruotsalo 2014.) Sitä ei ole tekona lisätty rikoslakiin mutta jos teko täyttää eläinsuojelurikkomuksen, eläinsuojelurikoksen, törkeän eläinsuojelurikoksen tai lievän eläinsuojelurikoksen tunnusmerkistön, se on rangaistava.

Vaikka eläimeen sekaantumista ei ole Suomessa täysin kriminalisoitu, eläimeen sekaantumista esittävän kuvan levittäminen on kuitenkin lisätty rikoslakiin (RL 17:18 §). Yrityskin on tässä teossa rangaistava. Kriminalisoinnin perusteluissa vedotaan hyödyn tavoitteeseen toisten sairasta mieltä hyväksikäyttäen (HE 6/1997 vp). Tällainen johdonmukaisuuden puute kriminalisoinneissa on hämmäntävä. Miksi yksi teko on rangaistava ja toinen ei? Ehkä eläimiin sekaantuminen koetaan edelleen niin arkana asiana, ettei sitä haluta käsitellä. Lainsäädäntö pitää edelleen eläintä suojelun alaisena esineenä, jolla ei ole itseisarvoa. Tällöin tekoa ei ehkä koeta kriminalisoinnin arvoiseksi. Vastakkainasettelussa ihmisille myönnetyt perusoikeudet ovat vahvemmassa asemassa kuin eläinsuojelulain myöntämät eläinten oikeudet.

Eläinsuojelulain vastaisista teoista tehdyt rikosilmoitukset

Eläinsuojelulain vastaisten tekojen jäljille päästään poliisille annetuilla hälytyksillä, virallisilla rikosilmoituksilla tai eläinlääkärin virka-apupyynnöllä poliisille. Ilmoituksen saatuaan poliisilla on oikeus tehdä tarkastus, jos ilmoituksen perusteella on syytä olettaa, että eläinsuojelulain vastainen teko on tapahtunut (Punkari 2014.)

Taulukko 1. PolStat -tilastopalvelun tiedot poliisille ilmoitetuista eläinsuojelurikoksista vuosina 2010-2014. (Punkari 2014)

Poliisille ilmoitetut eläinsuojelurikokset koko maassa 2010-2014					
Ilmoituksia (kpl)	2010	2011	2012	2013	2014
Eläinsuojelurikos	359	321	267	368	270
Lievä eläinsuojelurikos	36	48	29	37	26
Törkeä eläinsuojelurikos	0	5	15	15	12
Eläinsuojelurikkomus	155	167	134	133	116
Yhteensä	550	541	445	553	424

Kuten taulukosta 1 nähdään, rikosilmoituksia tehdään ahkerasti vuosittain, varsinkin perusmuotoisen rikosnimikkeen osalta. Määrä on kuitenkin laskenut vuonna 2014 kaikkien rikosnimikkeiden kohdalla. Määrät vaihtelevat luonnollisesti vuosittain eikä niissä yleisesti ole mitään dramaattista muutosta, paitsi vuosien 2011-2014 kokonaismäärän vaihtelu on aaltomaista. Rikosilmoitusten määrän taustalla olevista syistä ei ole tilastotietoa – teot ovat voineet vähentyä, rikosilmoituksia tehdään vähemmän, tekijät salaavat tekonsa tai esimerkiksi valvontaviranomaisilla ei ole tarpeeksi resursseja valvoa toimintaa. Myös eläintenpitoon vaikuttavia säädöksiä tehdään yhä enemmän, kuten esimerkiksi vuonna 2013 toimeenpantu hevosten pitopaikan yleiset vaatimukset ja mahdollisesti eläinsuojelulain kokonaisuudistuksen yhteydessä kiellettävä emakoiden pito kääntymisen estävissä porsitushäkeissä (558/2010; SEY 2015a). Molemmat säädökset vaikuttavat suuresti eläintenpitoon ja luovat taloudellisia haasteita harraste-eläinten sekä tuotantoeläinten pitäjille.

Turun Eläinsuojeluyhdistyksen eläinsuojeluvalvoja Heidi Leyser-Kopran mukaan eläinsuojelulain vastaisten tekojen taustalla olevat syyt ovat pääosin samoja kuin muissakin rikollisuuden muodoissa: päihteiden käyttö, parisuhdeongelmat, mielenterveysongelmat ja väkivaltaisuus. Tyypillisintä Leyser-Kopran mukaan on kuitenkin nuorten kohdalla lemmikin hoidon laiminlyönti ja tuotantopuolella tuottajien loppuun palaminen. Tuottajien taloudellinen tilanne vaikuttaa helposti eläimiin ja niiden hoitoon (Eläinsuojelurikoksista epäyhtenäisiä tuomioita 2007.) Vaikka Leyser-Kopran haastattelu on tehty vuonna 2007, ovat perimmäiset syyt eläinsuojelulain vastaisissa teoissa, kuten muussakin rikollisuudessa, luultavasti pysyneet melko samanlaisina. Mikä vaikuttaa rikosilmoitusten määrään? Pelkästään taloudelliset ja lainsäädännölliset haasteet voivat selittää pienen osan rikosilmoitusten määrästä, vaikka lainsäädännön muutoksen aloittamisen sekä sen toimeenpanon välillä voi olla pitkäkin siirtymäaika, jonka aikana eläintenpito-olosuhteet voi muuttaa vastaamaan uutta lainsäädäntöä.

Taulukkoa 1 tarkastellessa ei käy ilmi, kuinka moni rikosilmoitus on tehty samasta tapauksesta vai ovatko ne kaikki eri tapausten ilmoitusmääriä. Nämä ovat siis vain virallisia rikosilmoituksia eivätkä poliisille ilmoitetut hälytykset sisälly lukuihin (Punkari 2014). Jos virallisia rikosilmoituksia tehdään vuodessa noin 500 kappaletta, pelkät ilmoitukset poliisille voivat olla määrältään paljon suurempia. Välttämättä aina ei rikokseen vaadittava tunnusmerkistö täyty, jolloin rikosilmoitusta ei voi tehdä. Leyser-Kopra mainitsee haastattelussaan poliisin ja syyttäjän tärkeän roolin eläinsuojelulain vastaisten tapausten esi-

tutkinnassa. Hänen mukaansa poliisilla ja syyttäjällä ei ole kaikkialla Suomessa joko ruutiin eläinsuojelulain vastaisista teoista tai niitä kohtaan on ennakoasenne (Eläinsuojelurikoksista epäyhtenäisiä tuomioita 2007).

Mielenkiintoista on, että törkeästä eläinsuojelurikoksesta on suurimmillaan jopa 15 rikosilmoitusta vuodessa. Myös vuonna 2011, jolloin törkeä eläinsuojelurikos vasta lisättiin rikoslakiin uutena nimikkeenä, tehtiin jo 5 rikosilmoitusta törkeästä eläinsuojelurikoksesta. Yleisesti lukuja tarkastellessa huomataan, että rikosilmoitusten määrä on kääntynyt lievään laskuun vuoden 2014 aikana. Mielenkiintoista olisikin tarkastella vuoden 2015 lukuja, jotta nähtäisiin mihin suuntaan lukumäärät kehittyvät. Rikosilmoituksia eläinsuojelulain vastaisista teoista siis tehdään lukujen perusteella melko ahkerasti Suomessa, mutta kuinka suuri osa oikeasti siirtyy rikostutkinnan läpi tuomioistuimeen?

Jotta tapaus siirtyy ensin esitutkintaan, täytyy olla syytä epäillä rikoksen tapahtuneen (Sisäministeriö 2016). Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi useita rikosilmoituksia samasta tapauksesta. Jotta tapaus päättyy syyteharkintaan, esitutkintamateriaali tulee luovuttaa syyttäjälle. Jos esitutkinnan aikana mahdollisesta rikoksesta ei ole saatu tarpeeksi todisteita tai huomataan, ettei mitään rikosta edes ole tapahtunut, tapaus ei siirry syyttäjälle ollenkaan. Jos tapaus siirtyy eteenpäin esitutkinnasta, syyttäjä siirtää tapauksen joko tuomioistuimen käsittelyyn tai tekee syyttämättäjäättämisspäättöksen (Sisäministeriö 2016.) Suomen virallisen tilaston (SVT) vuonna 2013 keräämien tietojen perusteella keskimääräinen aika tapauksen etenemiselle itse tekopäivästä käräjäoikeuden päätöspäivään on 10,8 kuukautta. Ajat eivät ole rikoskohtaisia, vaan ne käsittävät kaikkien rikosten käsittelyajat yhteensä. Käsittelyaikoja ei ole vuoden 2013 jälkeen tilastoitu, joten tämänhetkisestä tilanteesta ei ole tilastotietoa (SVT 2013.)

4.2 Syyksiluettavuus eläinsuojelulain vastaisissa teoissa

Tekijän mahdollista syyllisyyttä selvittäessä täytyy erottaa tahallinen teko huolimattomuudesta. Suomen rikoslaissa säädetään, että rangaistusvastuun edellytyksenä on tahallisuus tai tuottamus ja teko on vain tahallisena rangaistava. Tuottamus ei siis ole rangaistava, ellei laissa toisin määrätä (RL 5 §). Tuottamus eli huolimattomuus tarkoittaa tekijän laiminlyövänsä häneltä eläintenpidossa ja hoidossa vaadittavaa huolellisuusvelvoitetta, vaikka sen noudattaminen olisi ollut mahdollista. Rangaistusta ei langeteta, jos teko on todistettavasti tapaturma eikä ihmisestä riippuvainen huolimattomuusvirhe. Tuottamus voi olla törkeä, jos huolellisuusvelvoitetta on rikottu merkittävästi. Tämä kuitenkin

vaihtelee olosuhteiden ja tapauksen mukaan (RL 3:7 §). Teko on yleisesti ottaen tahallinen, kun tekijä on tarkoituksella aiheuttanut seurauksen tai on ollut tietoinen tekonsa seurauksesta (RL 3: 6 §).

Eläinsuojelurikkomus on eläinsuojelulain 54 §:n mukaan rangaistava tuottamuksellisena ja tahallisena, mikä poikkeaa rikoslaissa säädetyistä eläinsuojelurikoksista. Eläinsuojelurikokset edellyttävät tahallisuutta tai törkeää tuottamuksellisuutta (RL 17: 14 § & 15 §). Tärkeä raja on siis huolimattomuuden ja törkeän huolimattomuuden sekä tahallisuuden välillä. Tahalliseksi teoksi määritellään kivun, tuskan tai kärsimyksen tarkoituksellinen aiheuttaminen. Jos tekijä tiedostaa kivun, tuskan tai kärsimyksen olevan varma tai todennäköinen seuraus teosta, teko on tahallinen.

Törkeä tuottamus eli törkeä huolimattomuus ratkaistaan tekoon ja tekijään liittyvien olosuhteiden perusteella teon kokonaiskuvan mukaan. Jos pystytään todistamaan teon olleen tapaturma eikä huolimattomuudesta johtuva, ei teosta rangaista tuottamuksellisena (R 3:7 §).

4.3 Eläinsuojelurikkomus

Eläinsuojelurikkomuksesta säädetään eläinsuojelulain 54 §:ssä. Eläinsuojelurikkomus on rikosta lievempi rike eli se on tekona vähäisempi kuin rikoslaissa eritelty eläinsuojelurikos, lievä eläinsuojelurikos sekä törkeä eläinsuojelurikos. Eläinsuojelurikkomukseen syyllistyminen edellyttää tahallisuutta tai huolimattomuutta. Eläinsuojelurikkomus eroaa eläinsuojelurikoksista siten, että teon kohde ei välttämättä ole eläin. Tällöin teko voi kohdistua esimerkiksi eläinten oloihin, ruokintaan, hoitoon tai niiden kaikkien laiminlyöntiin. Tällöin eläinsuojelurikkomukseen syyllistynyt laiminlyö eläimiä ja niiden hoitoa eikä fyysisesti pahoinpitele niitä (EläinsuojeluL 54 §.)

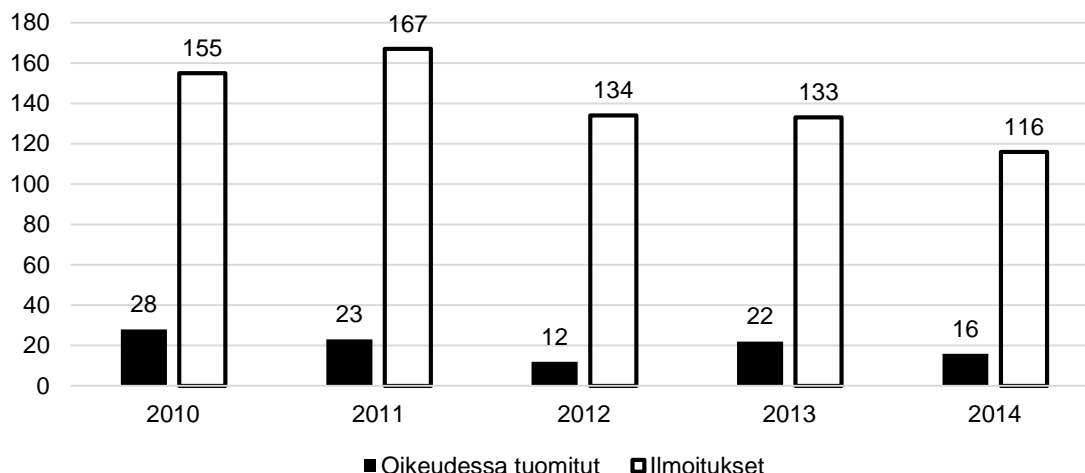
Eläinsuojelurikkomus viittaa sisällöllisesti muihin eläinsuojelullisiin säädöksiin. Eläinsuojelurikkomuksena voidaan siis pitää eläinsuojelusäännösten ja -asetusten vastaisia tekoja. Teko ei saa täyttää eläinsuojelurikoksen tunnusmerkistöä tullakseen rangaistavaksi eläinsuojelurikkomuksena, eli sen pitää olla tekona tarpeeksi lievä mutta tehty tahallisesti tai huolimattomuudesta johtuen. Jos teosta on muualla säädetty ankarampi rangaistus, eläinsuojelurikkomusta ei voi soveltaa teossa.

Eläinsuojelurikkomuksena ei voida pitää tekoa, joka täyttää eläinsuojelurikoksen tunnusmerkistön eli turhan kärsimyksen, kivun tai tuskan tuottamisen eläimelle. Eläinsuojelurikkomuksena voidaan pitää esimerkiksi eläinsuojelulain 9 §:ssä mainittua suorituskyvyn keinotekoisista kohentamista. Tämä teko ei välttämättä aiheuta eläimelle tarpeetonta kärsimystä, kipua tai tuskaa. Suorituskykyä kohentamalla tekijä kuitenkin syyllistyy eläinsuojelulain vastaiseen tekoon, joka on tunnusmerkistöltään vähäinen. Myös eläintenpitokieltola rikkova henkilö syyllistyy eläinsuojelurikkomukseen (EläinsuojeluL 54 §). Tällä halutaan turvata eläintenpitokiellon teho sekä itse eläinsuojelulain tärkein tavoite: eläinten suojelu.

Vuonna 2015 tuli ilmi tapaus, jossa eläintenpitokiellossa oleva henkilö piti yllä hevostilan toimintaa kiellostä huolimatta. Rikoslain 17 luvun 23 §:n mukaan eläintenpitokieltoon määrätty henkilö ei saa omistaa, pitää eikä hoitaa eläimiä eikä muuten vastata eläinten hyvinvoinnista. Eläintenpitokieltola rikkonut henkilö on epäiltynä eläinsuojelurikkomuksesta ja esitutkinta on yhä meneillään (Hevostilan pitäjää epäillään eläinsuojelurikkomuksesta 2015.)

Eläinsuojelurikkomus käsitteenä kattaa siis paljon erilaisia tekoja aktiivisista toimista laiminlyönteihin. Eläinsuojelulain 54 §:ssä jaotellaankin teot aktiivisiksi säädösten vastaisiksi toimiksi sekä velvoitteiden laiminlyönneiksi. Ihmisellä on huolenpitovelvollisuus eläintä kohtaan sekä valvontavelvollisuus, jos alaikäinen henkilö on eläimen kanssa tekemisissä. Näitä velvollisuuksia rikkova luonnollinen henkilö syyllistyy eläinsuojelurikkomukseen.

Eläinsuojelurikkomus: rikosilmoitukset ja oikeudessa tuomitut vuosina 2010-2014

Kuvio 2. Tilastokeskuksen vuosilta 2010-2014 kokoamat eläinsuojelurikkomuksesta oikeudessa tuomittujen lukumäärät sekä PolStat -tilastopalvelun kokoamat rikosilmoitusten vuosittaiset määrät Suomessa (Punkari 2014.)

Kuten kuvio 2 huomataan, eläinsuojelurikkomuksesta oikeudessa tuomittujen määrä on yleisesti melko tasainen lukuun ottamatta vuotta 2012 ja vuoden 2014 pientä notkahdusta. Rikosilmoitusten määrät samoina vuosina ovat kuitenkin 134 ja 116, jotka ovat moninkertaisia tuomittujen määriin suhteutettuna. Rikosilmoituksista tuomioon asti eteni tarkasteltuina vuosina ainoastaan 9-18 % tapauksista. Murto-osa päättyi tuomioistuimeen, jossa eläinsuojelurikkomuksesta voidaan tuomita korkeintaan sakkoihin.

Kaikista tuomittujen määrien taustalla olevista syistä ei ole tilastotietoa mutta niiden vähyteen voivat vaikuttaa esimerkiksi eläinsuojelurikkomuksen tunnusmerkistön sekaavuus sekä teon lievyys suhteutettuna tutkintaan ja oikeudenkäyntiin kuluviin resurssien määrään. Eläinsuojeluvalvoja Heidi Leyser-Kopran haastattelussa luettelemat syyt ovat tässäkin tapauksessa ajankohtaisia. Poliisin ja syyttäjän asenteet sekä rutini tai sen puute vaikuttavat osaltaan eläinsuojelulain vastaisten tekojen tutkintaan sekä syytteen esenpanoon (Eläinsuojelurikoksista epäyhtenäisiä tuomioita 2007.) Samaa asenteellisuutta ja rutinin puutetta voi esiintyä tuomioistuimessakin, mikä vaikuttaa eläinsuojelulain vastaisista teoista annettuihin tuomioihin ja niiden lievyyteen.

Eläinsuojelurikkomus viittaa eläinsuojelulaissa mainittuihin eläimen hoito- ja pitovelvoitteisiin, joten teon ollessa vakavampi ja kohdistuessa eläimeen sen rikosnimike voi muuttua. Yleisesti voi sanoa, että tuomioiden määrä suhteutettuna tehtyihin rikosilmoituksiin

on todella pieni. Syitä tähän voi olla monia. Ensinnäkin eläinsuojelurikkomus on rikoslain ulkopuolinen rike eikä yleisesti niin moitittava kuin rikoslain piirissä olevat eläinsuojelurikokset. Toisekseen edellä mainitut viranomaisten rutiinin puute ja asenteellisuus voivat vaikuttaa tapausten etenemiseen. Myös vakavammat rikokset voivat saada uuden rikosnimikkeen, syytteet voidaan kokonaan hylätä todisteiden puuttuessa tai tapauksesta ei välttämättä nosteta edes syytettä. Lievemmissä rikkeissä vaakakupissa on myös kannattavuus. Maksimituomion ollessa vain sakkoja täytyy pohtia syytteen nostamisen kannattavuutta.

Eläinsuojelurikkomuksen seuraamukset

Kuviosta 2 voidaan nähdä, että eläinsuojelurikkomuksista vuosien 2010-2014 aikana tehtyjen rikosilmoitusten määrä oli 116-167 kappaleen välillä. Ilmoituksia siis tehdään mutta edelleen teko on kokonaisuutena arvostellen hyvin lievä verrattuna eläinsuojelurikoksiin. Eläinsuojelurikkomuksesta määrätään sakkoja, jos teosta ei ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta (EläinsuojeluL 54 §). Lievällä tekemuodolla voi olla osansa tuomioiden vähyydessä. Koska virallista tietoa määrrien taustalla olevista syistä ei ole, selkeiden syy-seuraus-suhteiden erittelemine on hankalaa.

Kaikissa eläinsuojelulain vastaisissa teoissa on mahdollisuus määrätä tekijä eläintenpitokieltoon, jos se nähdään tarpeellisenä. Eläintenpitokieltoon määrätty henkilö ei saa omistaa tai pitää eläimiä eikä olla vastuussa eläinten hyvinvoinnista. Eläinsuojelurikkomukseen syyllistynyt henkilö voidaan siis määrätä rikoslain 17 luvun 23 §:n mukaiseen eläintenpitokieltoon, jos hänet nähdään kykenemättömänä huolehtimaan eläimistä. Eläintenpitokieltoon määrätty henkilö lisätään vuonna 2011 säädettyyn eläintenpitokieltoerekisteriin. Tämä säädettiin eläintenpitokiellon valvomisen helpottamiseksi (Laki eläintenpitokieltoerekisteristä 21/2011).

Vaikka eläinsuojelurikkomus on luonteeltaan huomattavasti vähäisempi kuin rikoslaissa olevat eläinsuojelurikokset, voidaan siitä silti langettaa vakava seuraamus. Pysyvä eläintenpitokielto voidaan määrätä eläinsuojelurikkomuksesta, jos tekijä on aikaisemmin määrätty määräaikaiseen eläintenpitokieltoon ja toistaa eläinsuojelulain vastaisen teon sekä, jos tekijän oma terveydentila estää eläimistä huolehtimisen. Eläintenpitokielto voi olla siis määräaikainen tai pysyvä tapauksen mukaan.

Eläintenpitokieltoa seuraa yleensä myös menettämisseuraamus. Rikoslain 17 luvun 23 a §:ssä määritellään menettämisseuraamus: jos henkilö määrätään eläintenpitokieltoon,

tämän eläimet määrätään menetetyiksi valtiolle (RL 17: 23 a §). Vaikka eläinsuojelurikkomuksen rangaistus on vähäinen, sen seuraukset voivat kuitenkin olla suuret. Tapauksen kokonaiskuva vaikuttaa suuresti lopputulokseen.

4.4 Eläinsuojelurikos

” Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta pahoinpitelemällä, liiallisesti rasittamalla, jättämällä tarpeellista hoitoa tai ravintoa vaille tai muuten -- kohtelee eläintä julmasti tai tarpeetonta kärsimystä, kipua tai tuskaa aiheuttaen, on tuomittava eläinsuojelurikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.” (RL 17:14 §)

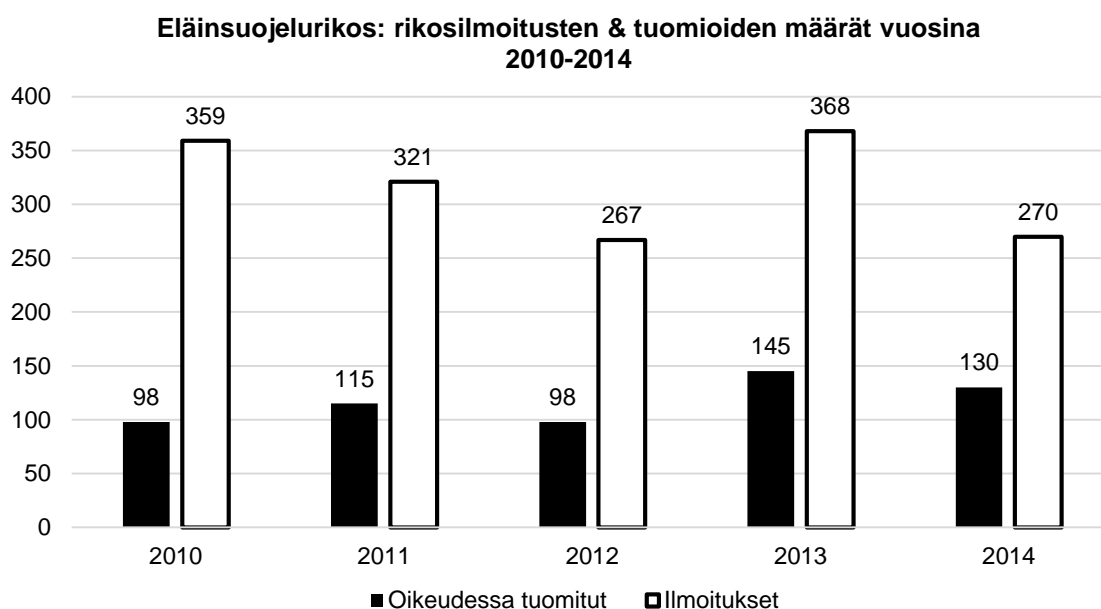
Eläinsuojelurikokseen syylistynyt tekee tekonsa joko tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta. Eläinsuojelurikoksen tunnusmerkistöä sovelletaan kaikkiin eläimiin, mutta tärkein merkitys on tarpeettoman kärsimyksen, kivun tai tuskan aiheuttaminen eläimelle. Rikoslain 17 luvun 14 §:n mukaan eläinsuojelurikokseen voi syyllistyä aktiivisilla toimilla, pahoinpidellen tai esimerkiksi liiallisesti rasittamalla sekä passiivisesti laiminlyönneillä.

Eläinsuojelurikoksen tunnusmerkistön täyttyminen edellyttää aktiivista tai passiivista toimintaa sekä tarpeettoman kärsimyksen, kivun tai tuskan aiheuttamista tai erityistä julmuutta. Eri asia onkin, miten eläimelle aiheutettu kärsimys, kipu tai tuska ilmenee ja miten se ylipäänsä tuntee kipua. Kivun tunteminen vaihtelee pelkästään fysiologisista syistä, ja kivun määritelmä on yleensä ihmisten määrittelemä. Milloin kipu on vähäistä ja milloin teko on julma? Tällöin tulisi pystyä erottamaan tarpeeton kärsimys, kipu tai tuska yleisestä julmasta kohtelusta. Jos tapaus on kokonaisuutena arvostellen julma, se voidaan tuomita käyttäen ankarampaa rangaistusasteikkoa. Tällöin kokonaisuutena arvostellen julmassa tapauksessa on voitu esimerkiksi tahallisesti laiminlyödä usean eläimen ruokinta ja hoito pitkällä aikavälillä.

Eläinsuojelurikos on tunnusmerkistöltään laaja-alainen sekä melko sekava. Kaikkeaa eläinsuojelulain vastaista pidetään alustavasti rikollisena mutta eläimiä on monenlaisia ja niiden kohtelevinen, käyttö sekä oma käyttäytyminen vaihtelevat merkittävästi lajeittain. Kaikkia eläimen kohtelussa mahdollisia julmuuksia ei pystytä luettelemaan eläinsuojelulaissa tai rikoslaissa tyhjentävästi. Esimerkkinä eläinsuojelurikoksina tuomituista tapauksista kaksi laiminlyöntitapausta, joista ensimmäisessä tapauksessa kohteena on 60 nautaa ja toisessa 50 nautaeläintä.

Ensimmäisessä 60 naudan tapauksessa kaikki eläimet jouduttiin lopettamaan niiden ol-
tua todella huonossa kunnossa. Eläinten hoito oli laiminlyöty: eläinten pitopaikka oli jä-
tetty siivoamatta, niiden vesikupit eivät toimineet eivätkä ne saaneet tarpeeksi ravintoa.
Syyttäjä vaati teosta ehdollista vankeusrangaistusta törkeästä eläinsuojelurikoksesta ja
tekijälle eläintenpitokieltoa. Oikeus päätti tuomita tekijän eläinsuojelurikoksesta sakkoi-
hin sekä jättää eläintenpitokiellon määräämättä (Paananen 2016.) Toisessa tapauk-
sessa teon kohteena oli yli 50 nautaeläintä. Ne kärsivät huonosta kohtelusta kahden
vuoden ajan: niiden pitopaikan puhtaudesta ja turvallisuudesta ei huolehdittu. Tekijä ei
korjannut puutteita, vaikka valvontaeläinlääkäri niistä huomautti usean tarkastuskäynnin
aikana. Tekijä tuomittiin eläinsuojelurikoksesta sakkoihin, mutta eläintenpitokieltoa ei
määrätty tekijän luopuessa eläimistä ennen oikeuden päätöstä (Koivisto 2015.)

Eläinsuojeluasetuksessa (396/1996) eritellään rangaistavia eläimen käsittelytapoja,
jotka aiheuttavat rikoslaissa mainittua tarpeetonta kärsimystä, kipua tai tuskaa. Eläimen
omistajalla ja hoitajalla on vastuuasema eläimen hoidossa, sekä näillä on myös erityinen
huolenpito- ja valvontavelvollisuus eläintä kohtaan. Tällöin he ovat vastuussa eläimestä,
ja heillä on erityinen oikeudellinen velvollisuus toimia eläimen hyvinvoinnin varmista-
miseksi (HE 6/1997). Jos näitä velvollisuuksia rikkoo, syyllistyy eläinsuojelurikokseen.

Kuvio 3. Tilastokeskuksen vuosilta 2010-2014 kokoamat eläinsuojelurikoksesta oikeu-
dessa tuomitujen lukumäärät, sekä PolStat -tilastopalvelun kokoamat rikosilmoitusten
vuosittaiset määrät Suomessa (Punkari 2014.)

Kuten kuviosta 3 nähdään, eläinsuojelurikoksesta oikeudessa tuomittujen määrä vaihtelee vuosittain. Kuvio sisältää vuosien 2010-2014 aikana oikeudessa tuomittujen eläinsuojelurikokseen syyllistyneiden lukumäärän koko Suomessa. Kuvio käsittää ainoastaan oikeudessa tuomittujen sekä ainoastaan kyseisestä rikoksesta tuomittujen lukumäärät. Kuvioon valittiin vuodet 2010-2014, koska vuonna 2011 tehdyn rikoslain muutoksen jälkeen törkeä eläinsuojelurikos lisättiin rikoslain lukuun 17. Mukaan lukemalla vuoden 2010 eläinsuojelurikoksesta tuomittujen määrän voidaan tarkastella lukumääriä vuosi ennen uudistusta sekä uudistuksen jälkeen. Tällöin voidaan tarkastella miten törkeä rikosmuoto vaikuttaa perusmuotoisen sekä lievän eläinsuojelurikoksen tuomioiden lukumääriin.

Jotta eläinsuojelurikosten määrän vuosittain voi suhteuttaa muihin rikoksiin, tuodaan esille myös pahoinpitelyrikoksen (RL 21:5 §) vastaavat oikeudessa tuomittujen lukumäärät. Verrokkina pahoinpitelyrikos on sopivin, sillä perusmuotoisessa pahoinpitelyssä rangaistuksen enimmäismäärä on sama kuin eläinsuojelurikoksessa.

Eläinsuojelurikokset ovat määrältään vähäisiä suhteutettuna muihin rikoksiin Suomessa (Koskela-Laine 2012, 12). Kuviosta 3 nähdään, että eläinsuojelurikoksista tehtiin vuosien 2010-2014 aikana 267-368 rikosilmoitusta, joista oikeudessa tuomittiin 98-145. Tuomioita on vähän verrattuna rikosilmoitusten määrään. Joko tapauksissa ei saatu tarpeeksi todistusaineistoa tekijää vastaan, tapausta ei pidetty rikoksena ensinnäkään tai syyttäjä teki syyttämättäjäntämisspäättöksen esitutkimamateriaalin puutteellisuuden tai vapauttavuuden perusteella.

Kuviosta 3 nähtävät eläinsuojelurikoksista oikeudessa tuomittujen määrät vuosina 2010-2014 ovat alhaisia verrattuna rikosilmoitusten määrään sekä esimerkiksi pahoinpitelyrikokseen (RL 21:5 §). Samalla aikavälillä on tuomittu alimmillaan 7503 ja korkeimmillaan 8916 pahoinpitelyä, kun taas eläinsuojelurikoksista samat luvut ovat 98-145 (Tilastokeskus 2015b). Molempien rikosten tunnusmerkistöt sisältävät pahoinpitelyä, kohde vain on eri.

Eläinsuojelurikosten oikeudessa tuomittujen lukumäärät vaihtelevat lyhyen tarkasteluaikansa varrella. Kolmena ensimmäisenä tarkasteluvuonna 2010-2012 ne pysyivät melko tasaisena, vuonna 2011 vähäinen lukumäärän kasvu voi olla vain alueellista vaihtelua. Vuoden 2013 lukumäärä on selkeästi suurempi kuin edellisinä vuosina. Syitä tämän yhtäkkisen kasvun taustalla voi olla useita. Alueellisella vaihtelulla voi olla vaikutusta. Vaikka lainmukaiset tunnusmerkistöt ja rangaistukset eläinsuojelulain vastaisista teoista

ovat samat kaikkialla Suomessa, tulkinnat niiden rangaistavuuden tarpeellisuudesta voivat poiketa toisistaan. Myös esimerkiksi poliisin suorittamassa esitutkinnassa ei välttämättä saada kerättyä tarpeeksi todisteita, jotta tapaus päättyisi edes syyteharkintaan. Osissa tapauksista voidaan myös todeta, ettei mitään rikosta ole edes tapahtunut (Sisäministeriö 2016). Rikostutkinnan eri vaiheet karsivat tapauksia, sillä todisteilla ja näytöllä on suuri vaikutus tapauksen etenemiseen.

Tapauksia voi myös olla niin suuri määrä, että vain murto-osa tulee ensinnäkään viranomaisten tietoon. Kaikkia poliisille tulleita hälytyksiä ei luonnollisesti pystytä tarkastamaan. Jos epäillyn taustalla on aikaisempaa rikollisuutta tai aikaisempia ilmoituksia, voi poliisi epäillessään eläinsuojelurikosta tehdä tarkastuskäynnin (Punkari 2014). Eläinsuojelurikosten ongelmallisuus onkin juuri uhrin kykenemättömyys ilmaista kokemaansa kipua, jolloin tapausten selviäminen on kokonaan ihmisten vastuulla. Tämä vaatii paljon resursseja, jotta tuotantoeläinten, harrastuseläinten ja lemmikkieläinten hyvinvointia pystyttäisiin valvomaan.

Vuoden 2013 aikana tuomittujen määrä on noussut merkittävästi edellisistä vuosista. Vaikka lukumäärä laskikin seuraavana vuonna, vaikuttaa siltä, että eläinsuojelurikoksista oikeudessa tuomittujen määrä on yleisesti kasvussa. Samana vuonna eläinsuojelurikoksesta tehtyjen rikosilmoitusten lukumäärä oli nousussa. Tilastotietoa määrien taustalla olevista syistä ei ole. Pelkästään poliisille tulleita hälytyksiä voi olla moninkertainen määrä oikeudessa tuomittujen lukumäärään nähden, koska kuvion 3 mukaan rikosilmoituksia tarkastellulta ajalta on melkein kolminkertainen määrä oikeudessa tuomittuihin verrattuna. Tällöin oikeudessa tuomittujen lukumäärä vääristää kuvaa eläinsuojelurikosten kokonaismäärästä. Rikosilmoitusten tietoja vertaamalla tuomittujen lukumäärään voidaan todeta, että suuri osa tapauksista ei etene tuomioistuimeen asti.

Mikä aiheuttaa kasvua tuomittujen lukumäärässä? Kasvun taustalla on myös yleensä kasvanut rikosilmoitusten määrä. Tapauksia voidaan huomata yhä herkemmin ja vakavampia tapauksia myös uutisoidaan, jolloin uutisoidut eläinsuojelurikostapaukset osaltaan tuovat eläinsuojelurikokset esille. Tällöin ne mahdollisesti vaikuttavat ihmisten valmiuteen tehdä rikosilmoitus tarpeen tullessa. Voi myös olla, että alueellinen vaihtelu sekä syyttäjän ja tuomioistuinten erilainen näkemys tunnusmerkistön toteutumisesta osaltaan vaikuttavat lukumääriin. Rikosten päätyminen tuomioistuimeen ei ole suuresti lisääntynyt, nykyään tapaukset tulevat entistä helpommin julkisuuteen, ne eivät siis välttämättä

ole lukumäärällisesti kasvaneet merkittävästi vuosittain. Toisaalta yhteiskunnalliset muutokset sekä sosiaalinen pahoinvointi, kuten taloudellinen taantuma ja sen lieveilmiöt, voivat vaikuttaa osaltaan myös eläinten kohteluun.

Seuraamukset

Eläinsuojelurikoksista tuomitaan rikoslain 14-15 §:n mukaan joko sakkoja tai korkeintaan kaksi vuotta vankeutta. Rangaistavuuden tekee ongelmalliseksi eläinsuojelurikosten heterogeenisyys. Rikokset ovat erilaisia, käsittävät eri eläimiä sekä eläinten määrä voi vaihdella yhdestä satoihin. Rikosten vähyys ja monimuotoisuus vuosittain vaikuttavat siihen, ettei käräjäoikeus pysty vakiinnuttamaan normirangaistusta, sillä tapauksia on vähän ja ne ovat kaikki niin erilaisia (Koskela-Laine 2012, 29.)

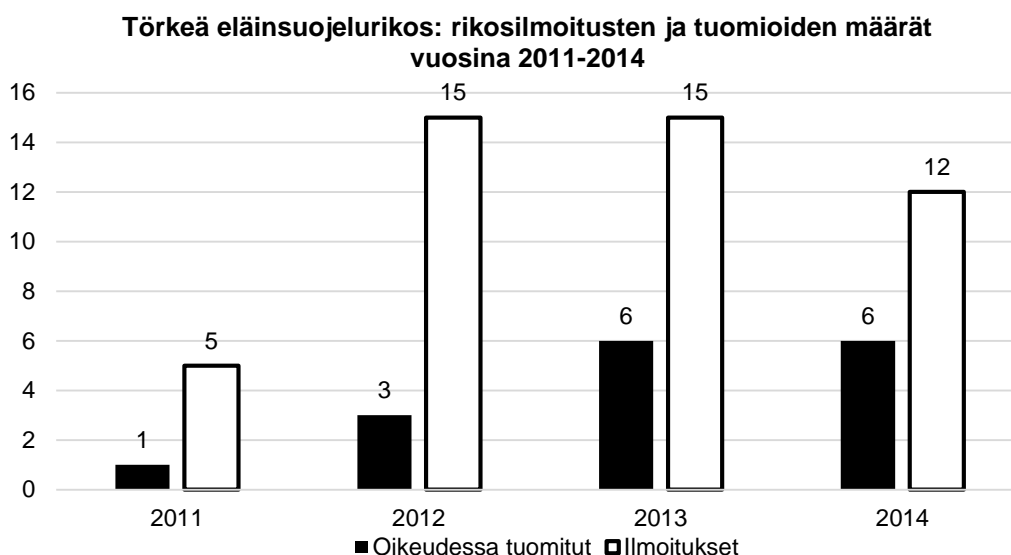
Tilastokeskuksen tilastojen mukaan eläinsuojelurikoksesta tuomittiin vuosina 2010-2014 yleisimmin sakkoihin (Tilastokeskus 2015c). Perusmuotoisesta eläinsuojelurikoksesta sakkoihin tuomittuja oli 74 ja 109 henkilön välillä. Määräaikaisia vankeustuomioita oli myös langetettu noin 20 kappaletta vuosittain, sekä muutamia henkilöitä tuomittiin vuosittain ehdottomaan vankeuteen perusmuotoisesta eläinsuojelurikoksesta. Tästä voidaan päätellä, että eläinsuojelurikostapauksissa käytetään yleisesti rangaistusasteikon alapäätä, sillä sakkorangaistusten määrä oli selkeästi suurin. Vaikka mahdollisuutena on langettaa vankeustuomio, ei eläinsuojelurikoksesta suurella todennäköisyydellä joudu kuitenkaan vankeuteen.

Kuten eläinsuojelurikoksesta, myös eläinsuojelurikoksesta voidaan tuomita eläintenpitokieltoon (RL 17: 23 a §). Eläintenpitokielto ei kuitenkaan ole automaattinen seuraus eläinsuojelurikoksesta, vaan se voidaan määrätä erinäisistä syistä. Nämä syyt ovat jo aiemmin eläinsuojelurikkomuksen kohdalla mainitut aikaisempi määräaikainen eläintenpitokielto tai tekijän oma terveydentila. Tällöin eläintenpitokieltoon tuomittu henkilö ei saa omistaa tai pitää eläimiä, eikä olla vastuussa eläinten hyvinvoinnista.

Tähänkin säädökseen on lievennyksiä tapauksen mukaan, tuomittu voi erityisistä syistä saada pitää eläimen, joka ei ole ollut rikoksen kohteena. Erityistä syytä ei ole määritelty laissa, mutta tämä voisi olla esimerkiksi eläimen läsnäolon välttämättömyys ihmiselle, kuten opaskoira näkövammaiselle.

4.4.1 Törkeä eläinsuojelurikos

Törkeä eläinsuojelurikos lisättiin rikoslakiin vuonna 2011 (14/2011). Se lisättiin kokonaan uutena säädöksenä rikoslain 17. luvun muutoksen yhteydessä. Törkeän teon eläinsuojelurikoksesta tekee sen julmuus ja raakuus, tekijän tavoitteleva merkittävä taloudellinen hyöty tai kohteena olevien eläinten suuri lukumäärä. Teko voidaan myös tuomita kokonaisuutena arvostellen törkeäksi. Tällöin on laajemmat mahdollisuudet tuomita teko törkeänä, eikä pelkästään yksittäisen säännöksessä mainitun kohdan mukaan (HE 97/2010). Lakivaliokunta perusteli törkeän eläinsuojelurikoksen tarvetta korostamalla törkeiden ja vakavien eläinsuojelurikosten moitittavuutta sekä lain yhdenmukaistamista kolmiportaiseksi: lievä, perusmuotoinen ja törkeä (LaVM 18/2010).

Kuvio 4. Tilastokeskuksen kokoamat törkeästä eläinsuojelurikoksesta oikeudessa tuomittujen lukumäärät 2011-2014, sekä PolStat -tilastopalvelun kokoamat vuosittaiset rikosilmoitusten määrät Suomessa (Punkari 2014.)

Kuten kuviosta 4 nähdään, törkeään eläinsuojelurikokseen syyllistyneiden lukumäärä kasvaa hyvin maltillisesti tarkasteluvuosina, kunnes sen kasvu pysähtyy vuonna 2014. Rikosilmoitusten ja tuomioiden lukumäärien muutokset voivat johtua esimerkiksi siitä, että julmiin tapauksiin kiinnitetään yhä enemmän huomiota tai tapaukset ovat yhä raamempia. Halu rangaista vakavammin julmista eläinsuojelurikoksista voi vaikuttaa osaltaan törkeiden eläinsuojelurikostuomioiden ja rikosilmoitusten määriin. Tulee myös ottaa huomioon, että törkeä eläinsuojelurikos lisättiin rikoslakiin vuonna 2011, jolloin myös tuomit-

tiin ensimmäinen törkeään eläinsuojelurikokseen syylistynyt. Törkeästä eläinsuojelurikoksesta tehtyihin rikosilmoituksiin verrattaessa tuomittujen määrä jää alle puoleen ilmoituksista. Vuosina 2011-2014 tehtiin alimmillaan 5 ja korkeimmillaan 15 kappaletta rikosilmoitusta törkeästä eläinsuojelurikoksesta. Yhteensä tarkasteluajan aikana tehtiin 47 rikosilmoitusta, näistä 16 johti tuomioon.

Tuomittujen vähyys voi johtua säädöksen uutuudesta tai aikaisemmin mainitsemastani perusmuotoisenkin eläinsuojelurikoksen tapausten yleisestä vähyydestä tuomioistuimissa. Jos ei ole ennakkotapauksia, on hankala luoda käytäntöä sekä normirangaistusta tapauksille (Koskela-Laine 2012, 29-30). Kokonaisuutena arvostellen törkeitä eläinsuojelurikoksia on todella vähän, jolloin voi olla hankalaa erottaa tunnusmerkistöltään erittäin julma tapaus vähemmän julmasta. Julmuudelle ja raakuudelle ei ole valmista asteikkoa: eläin ei pysty kertomaan sen kestosta, laajuudesta tai tavasta. Tunnusmerkistö on siinänsä melko tulkinvarainen, se ei anna valmista viitekehystä teon raakuuden mukaan. Paljon on siis viranomaisten sekä tuomioistuimen arvostelukyvyn varassa.

Jos vertaa törkeää eläinsuojelurikosta esimerkiksi törkeään pahoinpitelyyn, lukumäärät eroavat suuresti toisistaan. Vuosina 2011-2014 törkeästä pahoinpitelystä tuomittiin oikeudessa alimmillaan 455 ja korkeimmillaan 607 henkilöä (Tilastokeskus 2015b). Samalla aikavälillä tarkasteltuna törkeästä eläinsuojelurikoksesta oikeudessa tuomittiin alimmillaan 1 ja korkeimmillaan 6. Varmaksi ei voi sanoa, johtuuko ero vain eläimen eroavasta oikeudellisesta asemasta vai rikosten kohteesta, sillä rikokset eivät ole kaikilta osin suoraan vertailtavissa. Ilman vertailukohdetta on kuitenkin hankala arvioida eläinsuojelurikosten määrän suuruutta. Pahoinpitelyiden määrä osoittaa kuitenkin sen, että vuosittainen törkeästä eläinsuojelurikoksesta tuomittujen määrä on hyvin pieni.

Törkeitä eläinsuojelurikoksia ei ole kokonaisuutena arvostellen monta, joten ennakkotapausten vähyys voi osaltaan vaikuttaa tuomittujen lukumäärän vähyyteen. Eläinten ollessa myös monen ihmisen elanto, voi olla suurempi kynnys tuomita elinkeinonharjoittaja rangaistukseen, joka vähintään vahingoittaa tai jopa lopettaa tämän työn.

Yhä useammin uutisoidaan tapauksista, joissa henkilölle on annettu monta mahdollisuutta korjata eläimen ruokinnassa tai hoidossa olevat puutteet, mutta monen valvontäkäynnin jälkeen mitään ei ole tehty. Kahta julkisuutta saanutta tapausta tarkastellessa näkyy kuitenkin tietty kaava, millä törkeää eläinsuojelurikosta sovelletaan. Koska se on vielä suhteellisen uusi rikossäädös, törkeästä eläinsuojelurikoksesta tuomitaan näiden tapausten mukaan teon yleisen julmuuden perusteella sekä rikoksen kohteena olevien

eläinten suuren määrän perusteella. Teon tulee olla erittäin julma, jotta törkeää rikosnimikettä käytetään. Tällöin teon julmuuden perusteella on tarkastelluissa tapauksissa aiheutettu ainakin yhden tai useamman eläimen kuolema (Ruokangas 2015; Luoma 2015).

Rikoksen kohteena olevia eläimiä on ollut ensimmäisessä tapauksessa yli 20 kappaletta ja toisessa tapauksessa yli 100 kappaletta. Ensimmäisessä, yli 20 kuolleen nautaeläimen tapauksessa, kaikki eläimet olivat kuolleet nääntymällä nälkään ja ne löydettiin pahasti mädäntyneinä. Kyseisellä tilalla oli lopetettu eläintenpito jo pari vuotta ennen löytöhetkeä, eikä eläimistä löydetty jälkiä ihmisen tekemästä lopetuksesta. Eläimet löydettiin vahingossa toisen tehtävän yhteydessä. Tässä tapauksessa eläinten kuolemaa tutkittiin nimikkeellä törkeä eläinsuojelurikos, mutta tapauksen ollessa vielä melko tuore, ei se ole vielä edennyt esitutkinnasta syyttäjälle (Ruokangas 2015.)

Toisessa tapauksessa syytetty on jo tuomittu törkeästä eläinsuojelurikoksesta, sillä hän piti yli sataa eläintä nälässä ja näistä yli 20 eläintä kuoli tai jouduttiin lopettamaan. Eläimet olivat syöneet niille sopimatonta ravintoa, kuten erilaisia vierasesineitä, mikä johti monen eläimen kuolemaan. Eläimille annettiin pilaantunutta rehua eikä niillä ei ollut minikäänlaista sääsuojaa. Laiminlyönti jatkui pitkään eikä tuomittu korjannut havaittuja puutteita kehotuksista huolimatta (Luoma 2015.) Törkeä eläinsuojelurikos vaatii siis taustalleen julmaa kohtelua suurelle määrälle eläimiä. Koska eläinten omistajille annetaan mahdollisuus korjata havaitut puutteet, laiminlyöntiin tai pahoinpitelyyn ei välttämättä pystytä puuttumaan heti.

Realistisesti ajatellen tuomittujen lukumäärät ovat todella pienet, eivätkä ne kuvasta eläinsuojelulain vastaisten tekojen kokonaismäärää, jos niitä verrataan tehtyihin rikosilmoituksiin. Koska törkeä eläinsuojelurikos on melko uusi säädös, ei sen nykyisestä tilasta voi tehdä kovin suuria johtopäätöksiä. Tuomittujen määrä on kasvanut tasaisesti, kuten muidenkin eläinsuojelurikosten määrä, sekä syitä kasvulle voi tilastotiedon puuttuessa olla useita. Kokonaiskuvaa törkeän eläinsuojelurikoksen asemasta ei luultavasti saa vielä vähään aikaan, sillä se on ollut voimassa vasta viisi vuotta.

Seuraamukset

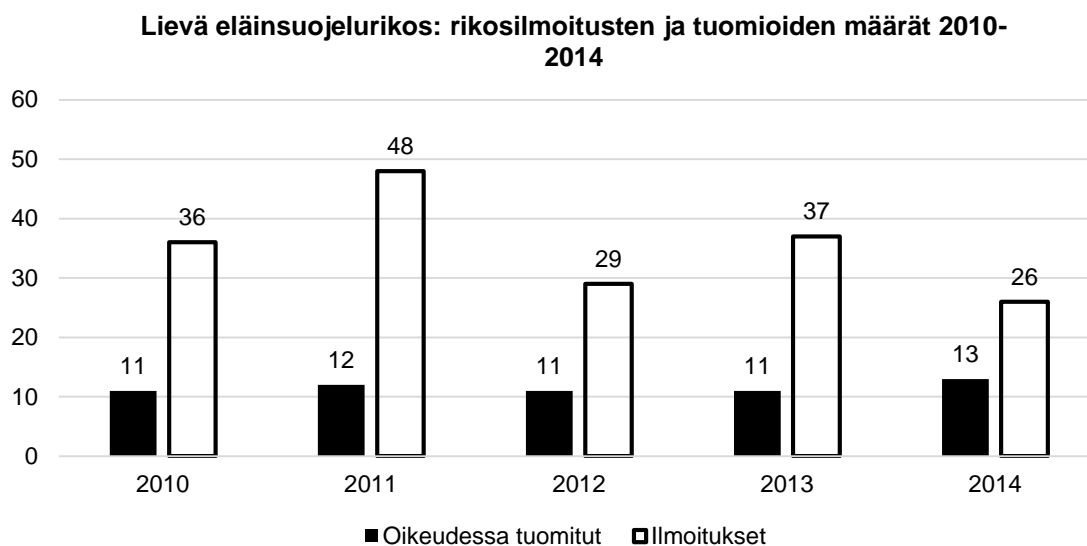
Törkeään eläinsuojelurikokseen syyllistynyt tuomitaan vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi (RL 17:14a §). Samalla törkeään eläinsuojelurikokseen syyllistynyt määrätään eläintenpitokieltoon. Kielto voidaan jättää määrää-

mättä erityisen painavasta syystä, mutta törkeä eläinsuojelurikos on yksi pysyvän eläintenpitokiellon langettamisen vaatimuksesta (HE 97/2010 vp). Eläintenpitokiellosta seuraa menettämisvaatimus eli valtio ottaa eläimet huostaansa.

4.4.2 Lievä eläinsuojelurikos

”Jos eläinsuojelurikos, ottaen huomioon aiheutetun kärsimyksen, kivun tai tuskan vähäisyys tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava lievästä eläinsuojelurikoksesta sakkoon.” (RL 17:15 §)

Vuonna 1998 uudistettuun rikoslain 17 lukuun lisättiin säädös lievästä eläinsuojelurikoksesta. Vuonna 2011 lievän eläinsuojelurikoksen tunnusmerkistöä täsmennettiin koskemaan vähäistä eläimelle aiheutettua kärsimystä, kipua tai tuskaa. (HE 97/2010 vp) Lievään eläinsuojelurikokseen syyllistyy, jos eläimelle aiheutettu kärsimys, kipu tai tuska on vähäistä tai esimerkiksi lyhytaikaista. Lievä eläinsuojelurikos on siis perusmuotoisen eläinsuojelurikoksen lievempi muoto, muuten tunnusmerkistö on sama. Kokonaiskuvaltaan teko on vain lievempi ja aiheutettu vahinko vähäisempi. Lieväksi eläinsuojelurikokseksi voidaan lukea myös teot, joiden taustalla ei ole tarkoituksellinen halu satuttaa eläintä tai teko johtuu tietämättömyydestä (HE 6/1997). Kokonaisuutena arvostellen teon tulee olla aina vähäinen, joten ero lievän eläinsuojelurikoksen ja eläinsuojelurikoksen tunnusmerkistöjen välillä on teon kokonaiskuvassa. Lievään eläinsuojelurikokseen voi syyllistyä ainoastaan luonnollinen henkilö eli yksityishenkilö. Oikeushenkilön rangaistusvastuu kattaa ainoastaan eläinsuojelurikoksen sekä törkeän eläinsuojelurikoksen (Ruotsalo 2003, 53.)

Kuvio 5. Tilastokeskuksen kokoamat lievistä eläinsuojelurikoksesta oikeudessa tuomit-
tujen lukumäärät sekä PolStat -tilastopalvelun kokoamat rikosilmoitusten määrät (Pun-
kari 2014.)

Kuten kuviosta 5 näkyy, lievistä eläinsuojelurikoksesta oikeudessa tuomit-
tujen määrä on pysynyt suhteellisen tasaisena sekä alhaisena koko tarkasteluajan. Lukumää-
rän vähyydellä voi olla yhteys esimerkiksi sekavaan tunnusmerkistöön. Lievä eläinsuo-
jelurikos edellyttää vähäistä kärsimystä, kipua tai tuskaa. Kivun vähäisyys on kuitenkin
subjektivista, tällöin eläinsuojelurikosten tunnusmerkistö jättää paljon tulkinnanvaraa.
Tapaukset voivat muiden rikosten tavoin jäädä tuomioistuimen ulkopuolelle todisteiden
puutumisesta tai syyttämättäjäättämispäätöksen vuoksi. Vuosien 2010-2014 aikana lie-
västä eläinsuojelurikoksesta tuomit-
tujen määrä vaihteli alimmillaan 11 tuomitusta kor-
keimmillaan 13 tuomittuun. Rikosilmoituksia kertyi samalta aikaväliltä vähimmillään 26
kappaletta ja enimmillään 47 kappaletta. Rikosilmoituksia tehtiin siis alimmillaankin yli
kaksinkertainen määrä tuomittuihin verrattuna.

Seuraamukset

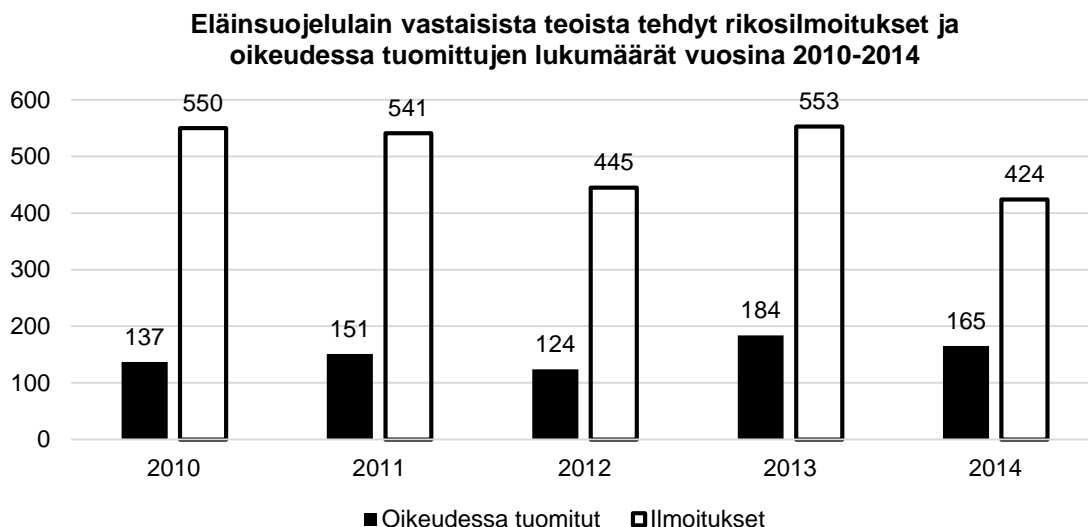
Lievistä eläinsuojelurikoksesta tuomitaan sakkoon sekä tekijä voidaan tuomita eläinten-
pitokieltoon, kuten muissakin eläinsuojelurikoksissa. Tilastokeskuksen tilastojen mukaan
eläinsuojelurikoksesta tuomittiin vuosina 2010-2014 yleisimmin sakkoihin (Tilastokeskus
2015c). Sakkorangaistukseen tuomit-
tujen määrä vaihteli lievässä eläinsuojelurikoksessa
10-13 henkilön välillä. Yleisesti tarkastellen lievistä eläinsuojelurikoksesta tehdään ri-
kosilmoituksia hyvin vähän verrattuna eläinsuojelurikkomukseen sekä perusmuotoiseen

eläinsuojelurikokseen. Myös tuomittuja henkilöitä on vähän verrattuna edellä mainittuihin rikoksiin. Tunnusmerkistöllä voi olla tässäkin osasyynsä sekä aiheutuvalla seuraamuksella. Perusmuotoisesta rikoksesta voi rangaista vakavammin kuin lievästä eläinsuojelurikoksesta.

Yhteenveto eläinsuojelulain vastaisista teoista ja niiden rangaistuksista

Eläinsuojelurikkomuksesta sekä lievästä, perusmuotoisesta ja törkeästä eläinsuojelurikoksesta tuomittujen lukumäärät vuosilta 2010-2014 vaihtelevat melko dramaattisesti vuosittain. Tässä tarkastellaan vuosia 2010-2014, vaikka törkeä rikosnimike ei ole edustettuna tilastoissa vuonna 2010. Samalla voidaan selvittää, vaikuttaako törkeän rikosmuodon lisääminen rikoslakiin yleisesti eläinsuojelulain vastaisista teoista annettujen tuomioiden määrään. Kun tuomittujen määriä verrataan rikosilmoitusten määrään vuosittain, luvut ovat erittäin pieniä. Kiinnostavaa olisikin selvittää suurimmat syyt eläinsuojelulain vastaisiin tekoihin.

Eviran eläinten hyvinvoinnin valvonnan vuosittaisia raportteja tutkiessa selvisi, ettei säännöstenvastaiselle käyttäytymiselle ole yhtä selkeitä syytä. Eviran raportin mukaan tuotantoeläinten parissa työskentelevien eläinsuojelulain vastaiset teot eivät poikkeuksia lukuun ottamatta johdu tietämättömyydestä tai ammattitaidon puutteesta. Tuotantoeläinten pidossa suurimmat syyt eläinsuojelulain vastaisten tekojen taustalla ovat uusien säännösten noudattamisen kalleus ja tuottavuusvaatimusten nousu. Lakisääteisen säännöksen siirtymisajan päättymiseen ei myöskään osata valmistautua ajoissa. Esi-merkkinä tällaisesta säännöksestä ovat eläinten elintilat ja niiden kokovaatimukset. Suurimpana ongelmana säännösten noudattamatta jättämisessä voidaan nähdä niiden noudattamisesta aiheutuvat lisäkustannukset. Lemmikkien pidossa tietämättömyydellä on suurempi rooli. Eläinsuojelulain vastaisissa teoissa voi olla myös taustalla toimijoiden uupumusta tai henkisiä ongelmia. Eviran raporteissa huomautettiin myös eläinsuojeluvälön puutteista. Kaikissa tapauksissa ei käytetä tarpeeksi tehokkaita keinoja, kuten kieltoja ja määräyksiä tai uhkasakkoa puututtaessa säännösten noudattamatta jättämiseen (Evira 2015.)

Kuvio 6. Tilastokeskuksen kokoamat eläinsuojelurikkomuksesta, eläinsuojelurikoksesta, lievästä eläinsuojelurikoksesta sekä törkeästä eläinsuojelurikoksesta oikeudessa tuomittujen lukumäärät vuosilta 2010-2014. Lisäksi PolStat -tilastopalvelun kokoamat vuosittaisten rikosilmoitusten määrät Suomessa (Punkari 2014.)

Kuten kuviosta 6 nähdään, kokonaisuudessaan eläinsuojelulain vastaisista teoista oikeudessa tuomittujen määrä vuosittain on melko tasainen. Ainoastaan vuonna 2012 on tapahtunut suurempi notkahdus verrattuna muihin tarkasteltuihin vuosiin. Kuitenkin määrän muutoksia tarkastellessa huomaa, että tuomioiden määrä vaikuttaa kasvavan yleisesti. Rikosilmoitusten määrä ja oikeudessa tuomittujen määrä eivät tietenkään ole sama asia, mutta ne toimivat hyvinä vertailukappaleina ja antavat yleiskuvaa eläinsuojelulain vastaisten tekojen mahdollisista määristä vuosittain. Rikosilmoitusten ja tuomioon asti päätyneiden tapausten määrän suhde on myös mielenkiintoinen tarkastelukohde: vaikka rikosilmoituksen ja tuomion välillä voi olla jopa pitkäkin rikosprosessi, voidaan luvuista nähdä hieman yleiskuvaa näiden kahden suhteen muutoksesta vuosien varrella.

Verrattaessa rikosilmoitusten määriä tuomioiden määriin huomataan, että tuomioita annetaan vuosittain alle puolet rikosilmoitusten määristä. Vuonna 2010 tehtiin yhteensä 550 rikosilmoitusta eläinsuojelulain vastaisista teoista, näistä vain 137 päättyi tuomioon. Kuvion 6. mukaan vuonna 2011 tehtiin kaikkiaan 541 rikosilmoitusta eläinsuojelurikoksesta ja näistä yhteensä 151 johti tuomioon eläinsuojelurikoksesta.

Vuonna 2012 tehtiin 445 rikosilmoitusta ja näistä tuomioon asti päätyi vain 124. Suurin notkahdus tuomioissa on vuonna 2012 ja syitä tälle muutokselle voi olla useita. Rikosprosessin kesto määräytyy tapauksittain ja esimerkiksi esitutinnan kesto on täysin riippuvainen tapauksesta (Poliisi 2016). Myöskään yhtenä vuonna tehty rikosilmoitus tietyistä tapauksesta ei välttämättä tule oikeuden eteen samana vuonna. Luonnollista aaltoliikettä on näkyvissä ilmoituksissa sekä itse tuomioissa kaikkien tarkasteltujen eri rikosnimikkeiden tuomioissa vuosittain. Niissä ei ole kuitenkaan monen sadan tapauksen eroa vaan vain pientä taantumista.

Vuonna 2013 tehtiin 553 rikosilmoitusta ja näistä tuomittiin 184. Hieman hiljaisemman vuoden 2012 jälkeen vuonna 2013 rikosilmoitusten määrä nousi korkeimmalle tarkasteluista ajanjaksoista ja silti tuomioiden määrä pysyi maltillisena. Edelleen alle puolet rikosilmoitusten määrästä päätyy tuomioistuimeen, kuten aikaisempina tarkasteluvuosinakin. Vuonna 2014 tehtiin 424 rikosilmoitusta ja tuomittiin 165. Tällöin vuosi 2014 oli ainut tarkasteluvuosista, jolloin rikosilmoitusten määrä ja oikeudessa tuomittujen määrän suhteessa tapahtui positiivinen muutos. Tuomioiden määrä oli vuonna 2014 noin 39 % rikosilmoitusten määrästä, kun aikaisempina vuosina se oli alle 30 % rikosilmoitusten määrästä. Nämä luvut antavat hieman tuntumaa siitä, miten paljon Suomessa tuomitaan erilaisista eläinsuojelulain vastaisista teoista. Toisekseen ne paljastavat sen, miten suuri osa ilmoituksista edes etenee tuomioon asti. Monet tapaukset voivat jäädä poliisille tai syyttäjälle eivätkä ne etene tuomioistuimeen asti.

Eläinsuojelulain vastaisista teoista annetut tuomiot voivat olla sakkorangaistuksia, ehdollisia vankeuksia tai vankeustuomioita eläinsuojelulain vastaisten tekojen tunnusmerkistöiden mukaan. Eläinsuojeluvalvoja Heidi Leyser-Kopran mukaan eläinsuojelurikoksista annetaan aivan liian lieviä tuomioita. Hänen mukaansa rangaistusasteikon yläpäässä ei juuri käytetä edes perusmuotoisessa eläinsuojelurikoksessa, eikä myöskään törkeän eläinsuojelurikoksen kohdalla. Sama havaittiin Tilastokeskuksen tietoja tarkastelemalla: yleisin rangaistus eläinsuojelulain vastaisesta teosta on sakkorangaistus (Tilastokeskus 2015c). Kaikista eläinsuojelulain vastaisista teoista voidaan vaatia tekijälle eläintenpitokielto. Jos eläintenpitokieltoa ei kuitenkaan vaadita, ei käräjäoikeus voi sitä myöskään tuomita (Vain puolet eläinrääkkääjistä saa eläintenpitokiellon 2012.)

5 YHTEENVETO

Työn ensisijaisena tavoitteena oli esittää eläinsuojelulain vastaiset teot mahdollisine seuramuksineen. Tämän lisäksi selvitettävänä kysymyksinä olivat eläinsuojelulain vastaisissa teoissa kriminalisoinnin taustalla olevat syyt. Miksi jotkin eläinsuojelulain vastaiset teot ovat ylipäänsä kriminalisoitu ja taas toiset eivät? Kriminalisoinnin taustalla olevat periaatteet käytyä läpi huomattiin, ettei pelkästään moraalisesti vääränä pidettyjä tekoja voida kriminalisoida. Kriminalisoinnin taustalla tulee olla perusteltu syy, ja kriminalisointiperiaatteiden edellytysten tulee täyttyä. Jos kriminalisointiperiaatteiden edellytykset eivät täyty, kriminalisointi ei ole mahdollista. Jotta kaikki eläinsuojelulain vastaiset teot tulisivat kriminalisoiduiksi itse tekona, pitäisi eläimen aseman muuttua elottomasta esi-
neestä itseisarvoiseksi olennoksi, jolla on valtion myöntämät perusoikeudet.

Mitä eläinsuojelulain vastaisten tekojen rangaistavuuden taustalla on? Kuinka paljon Suomessa tehdään eläinsuojelulain vastaisia tekoja ja miten niistä rangaistaan? Rikoslaki määrittelee suurimmalta osin, miten erilaisista eläinsuojelulain vastaisista teoista rangaistaan. Tuomiot vaihtelevat sakoista vankeuteen sekä seurauksena mahdollisesti langetettavaan eläintenpitokieltoon. Rangaistavuuden taustalla on eläimen määritelty asema suojeltavana objektina. Eläimiä suojellaan ihmisiltä kriminalisoinnein ja rikoslaissa määritelty eläinsuojelurikokset tunnusmerkistöineen ovat tärkeä osa eläinsuojelulain vastaisten tekojen tunnistamisessa, vaikka tunnusmerkistöiden erojen epämääräisyys voi osaltaan aiheuttaa ongelmia oikeaa rikosnimikettä tapaukselle määrittäessä.

Vaikka eläinsuojelurikoksista on mahdollista tuomita myös vankeustuomioon, on sakko-rangaistus kuitenkin yleisin eläinsuojelurikoksista annettu tuomio. Tilastoista huomattiin, että rikosilmoituksia tehdään tuomioihin verrattuna paljon vuosittain. Vuosittaisella tasolla eläinsuojelulain vastaisista teoista tuomittiin oikeudessa noin 30 % verrattuna tehtyihin rikosilmoituksiin. Lukumäärien perusteella ei voida kuitenkaan tehdä jyrkkiä oletuksia syistä tuomioiden määrien takana. Taustalla olevat syyt olivat Eviran tutkimuksen mukaan erilaisia tuotantoeläinten ja lemmikkieläinten kohdalla. Lemmikkieläinten kohdalla omistajan tietämättömyydellä ja omalla hyvinvoinnilla on suurempi vaikutus eläimen kohteluun kuin tuotantoeläinten kohdalla. Vaikka ihmisen uupumus ja henkinen pahoinvointi vaikuttavat eläimiin käyttötarkoituksesta riippumatta, tuotantoeläinten kohteluun sillä on nähty olevan eniten vaikutusta. Myös muuttuvien säädösten aiheuttamat

lisääntyvät kustannukset ja alati nousevat tuottavuusvaatimukset vaikuttavat tuotantoeläinten kohteluun (Evira 2015.)

Tätä työtä voidaan käyttää hyödyksi esimerkiksi tutkittaessa lähemmin eläinsuojelulain vastaisista teoista annettuja rangaistuksia sekä niiden mahdollista muutosta uuden eläinsuojelulain tullessa voimaan. Uutta tutkimusta eläinsuojelulain vastaisista teoista ja niiden rangaistuksista ei ole mutta varsinkin törkeän eläinsuojelurikoksen rooli tulevaisuudessa olisi mielenkiintoinen tutkimuksen kohde. Tällä hetkellä se on vielä melko uusi säädös, eikä siitä ole tarjolla tilastotietoa kuin neljältä vuodelta.

Tutkimuksen kohteena olivat eläinsuojelulain vastaiset teot sekä niiden rangaistavuus Suomessa. Jotta saatiin hieman perspektiiviä eläinsuojelulain vastaisten tekojen määriin Suomessa vuosittain, työssä tarkasteltiin virallisten rikosilmoitusten määrää sekä vuosittaista eläinsuojelulain vastaisten tekojen tuomioiden määrien vaihtelua rikosnimikkeittäin. Kuvioissa lähteenä käytetyn Tilastokeskuksen lukumäärät ovat luotettavia mutta itse tutkimuksen aihe on syy siihen, etteivät tilastot välttämättä anna realistista kuvaa eläimiin kohdistuneen rikollisuuden määrästä. Työssä esitettyjen lukujen perusteella voidaan kuitenkin päätellä, että eläinsuojelulain vastaisista teoista vain pieni osa etenee ensinnäkään tuomioistuimeen. Tekojen taustalla olevat syyt vaihtelevat taloudellisista henkilökohtaisiin mutta yksittäistä selvää syytä eläinsuojelulain vastaisille teoille ei voi määrittää.

Vuosien 2010-2014 aikana kaikista eläinsuojelulain vastaisista teoista tehdyistä rikosilmoituksista vain noin 30 % eteni tuomioon saakka. Lukuja verrattaessa rikosilmoitusten määrä oli yli kaksinkertainen oikeudessa tuomittujen määrään nähden. Työssä käsiteltyjen tapausten perusteella voidaan todeta, että tuomiot eivät kuitenkaan ole johdonmukaisia. Tuomion kovuus on suuresti riippuvainen syyttäjistä sekä tuomarista. Vaikka eläinsuojelulainsäädäntö ja rikoslaki ovat koko Suomessa samat, samantyyppisistä tapauksista voi saada täysin erilaisen tuomion eri puolilla maata. Kuitenkin näyttää siltä, että tuomioiden määrä on hitaasti nousussa ja mahdollisesti tuleva kokonaisuudistettu eläinsuojelulaki vauhdittaa eläinsuojelulain vastaisten tekojen rangaistusten kovenemista edelleen. Kokonaisuudistetun eläinsuojelulain vaikutukset eläinsuojelulain vastaisien tekojen määriin sekä niistä annettuihin rangaistuksiin olisi mielenkiintoinen tutkimuksen kohde tulevaisuudessa.

LÄHTEET

Aaltola, E. 2004. Eläinten moraalinen arvo. Tampere: Vastapaino.

Aluehallintovirasto. 2013. Eläinsuojelu. Viitattu 25.4.2016. <https://www.avi.fi/web/avi/elainsuojelu>

Eläinsuojeluasetus. 247/1996 (4.4.1996).

Eläinsuojelulaki. 396/1996 (7.6.1996).

Eläinsuojelurikoksista epäyhtenäisiä tuomioita. 2007. Poliisi TV-raportti. Yle 22.2.2007. Viitattu 3.5.2016. http://yle.fi/vintti/yle.fi/poliisiv/raportitf6db.html?sivu=raportti_elainparat

Evira. 2014. Esittely. Viitattu 25.4.2016. <http://www.evira.fi/portal/fi/tietoa+evirasta/esittely/>

Evira. 2015. Eviran eläinten hyvinvoinnin valvontaraportit vuosilta 2010-2014. Viitattu 3.5.2016. <https://www.evira.fi/elaimet/elainsuojelu-ja-elainten-pito/elainsuojelun-valvonta/>

Evira. 2016. Eläinlääkäripalvelut. Viitattu 25.4.2016. <http://www.evira.fi/portal/fi/elaimet/elainlaa-karipalvelut/>

Frände, D. 2005. Yleinen rikosoikeus. Helsinki: Edita Publishing.

HE 6/1997 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestykseen vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevien säännösten uudistamiseksi. (HE 6/1997).

HE 97/2010 vp. Hallituksen esitys laeiksi rikoslain 17 luvun muuttamisesta ja eläintenpitokieltoreskriktistä sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta. (HE 97/2010).

Helsingin yliopisto. 2014. Kartellien kriminalisointi Suomessa: Hallintomenettelyyn perustuvan järjestelmän ja rikosoikeudellisen järjestelmän yhteensovittamisen tarkoituksenmukaisuus, toteutettavuus ja edellytykset. Kilpailu- ja kuluttajaviraston Helsingin yliopiston oikeustieteelliseltä tiedekunnalta tilaama selvitys.

Hevostilan pitää epällään eläinsuojelurikkomuksesta. 2015. Ilkka 11.12.2015. Viitattu 3.5.2016. <http://www.ilkka.fi/uutiset/poliisuuutiset/hevostilan-pit%C3%A4j%C3%A4%C3%A4-ep%C3%A4ill%C3%A4%C3%A4n-el%C3%A4insuojelurikkomuksesta-1.1961527>

Kivelä, M. 2016. Suomi on pudonnut kehityksen kelkasta – maahamme on saatava maailman edistyksellisin eläinsuojelulaki. SEY 28.1.2016. Viitattu 3.5.2016. <http://www.sey.fi/ajankohtaista/tiedotteet/703-suomi-on-pudonnut-kehityksen-kelkasta-maahamme-on-saatava-maailman-edistyksellisin-elainsuojelulaki>

KKV 126/2015 vp. Vastaus kirjalliseen kysymykseen eläinten seksuaalisen hyväksikäytön kriminalisoinnista. (KKV 126/2015).

Koivisto, J. 2015. Savitaipaleella paljastui järkyttävä eläinsuojelurikos. Lappeenrannan uutiset 2.2.2015. Viitattu 3.5.2016. <http://www.lappeenrannan uutiset.fi/artikkeli/263630-savitaipaleella-paljastui-jarkyttava-elainsuojelurikos>

Koskela-Laine, T. 2012. Onko eläimellä väliä? Eläinsuojelurikosten empiirinen tutkimus. Referee-artikkeli. Edilex 3/2012.

Kurki, V. 2012. Tarvitaanko eläinten oikeuksia? Eläinten oikeussubjektiviteetin mahdollisuus ja hyödyt. Pro gradu-tutkielma. Oikeustieteellinen tiedekunta. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Kurki, V. 2013. Voiko eläin olla oikeussubjekti? Lakimies 3/2013, 436-458.

Laki eläintenpitokieltorekisteristä 21/2011.

LaVM 18/2010 vp. Lakivaliokunnan mietintö – Hallituksen esitys laeiksi rikoslain 17 luvun muuttamisesta ja eläintenpitokieltorekisteristä sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta. (LaVM 18/2010).

Luoma, K. 2015. Yli 100 nautaa nälässä pitänyt tuomittiin törkeästä eläinsuojelurikoksesta. Yle 10.7.2015. Viitattu 3.4.2016. http://yle.fi/uutiset/yli_sataa_nautaa_nalassa_pitany_tuomittiin_torkeasta_elainsuojelurikoksesta/8145939

Maa- ja metsätalousministeriö. 2016. Ministeriö. Viitattu 25.4.2016. <http://mmm.fi/ministerio>

Melander, S. 2002. Kriminalisointiperiaatteet ja perusoikeuksien rajoitusedellytykset. Lakimies 2002/6, 938-961.

Melander, S. 2008. Kriminalisointiteoria – rangaistavaksi säätämisen oikeudelliset rajoitukset. Väitöskirja. Oikeustieteellinen tiedekunta. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys.

Melander, S. 2009. Rikosoikeus vuonna 2010 – kriminalisointiteoria ja rikosoikeuden nykytila. Lakimies 2009/7-8, 1181-1187.

Oikeusministeriön työryhmämietintö 2009:8. Eläinsuojelurikosten seuraamusten tehostaminen. Helsinki: Oikeusministeriö.

Paananen, H. 2016. Eläinsuojelurikos Äänekoskella: Koko 60-päinen nautakarja jouduttiin lopettamaan. Keski-Suomalainen 26.3.2016. Viitattu 3.5.2016. <http://www.ksml.fi/kotimaa/EI%C3%A4insuojelurikos-%C3%84%C3%A4nekoskella-Koko-60-p%C3%A4inen-nautakarja-jouduttiin-lopettamaan/750144>

Perustuslaki. 731/1999 (11.6.1991).

PeVL 23/1997 vp. Perustuslakivaliokunnan lausunto – Hallituksen esitys oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevien säännösten uudistamiseksi. (PeVL 23/1997).

Poliisi. 2016. Rikoksen esitutkinta. Viitattu 25.4.2016. https://www.poliisi.fi/rikokset/rikoksen_esitutkinta

Punkari, A. 2014. Poliisi saa vuosittain ilmoituksia sadoista eläinraakkayksistä. MTV 25.10.2014. Viitattu 7.4.2016. <http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/poliisi-saa-vuosittain-ilmoituksia-sadoista-elainraakkayksista/4436326>

Rikoslaki. 1889/39 (19.12.1889).

Ruokangas, P. 2015. Yli 20 pitkään kuolleena ollutta lehmää löytyi navetasta. Yle 27.10.2015. Viitattu 3.4.2016. http://yle.fi/uutiset/yli_20_pitkaan_kuolleena_ollutta_lehmaa_loytyi_navetasta_posiolla/8412064

Ruotsalo, M. 2003. Eläinsuojelulain vastaisten tekojen kriminalisointi. Pro gradu -tutkielma. Oikeustieteellinen tiedekunta. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Ruotsalo, M. 2014. Eläimiin sekaantuminen – historiaa teon kriminalisoinnista Suomessa. Elukajuristi. Viitattu 4.2.2016. <http://elukajuristi.fi/50-elaimiin-sekaantuminen-historiaa-teon-kriminalisoinnista-suomessa/>

Rytönen, A-P. 2014a. Eläinsuojelulain uudistus siirtyy vaalien yli. Yle 7.11.2014. Viitattu 15.1.2016. http://yle.fi/uutiset/elainsuojelulain_uudistus_siirtyy_vaalien_yli/7511888

Rytkönen, A-P. 2014b. Eläinsuojelulakia uudistavaa ryhmää pienennetään, syynä rajalliset resurssit. Yle 7.11.2014. Viitattu 20.2.2016. http://yle.fi/uutiset/elainsuojelulakia_uudistavaa_ryhmaa_pienennetaan_syyna_rajalliset_resurssit/7608002

Rytkönen, A-P. 2015a. Hallituksen säästöt heikentävät eläinsuojelua. Yle 12.10.2015. Viitattu 25.1.2016. http://yle.fi/uutiset/hallituksen_saastot_heikentavat_elainsuojelua/8353611

Seppälä, A. 2016. Yli 60 nautaa jouduttiin lopettamaan huonon hoidon vuoksi – tuomio sakkoja. 24.3.2016. Viitattu 3.4.2016. http://yle.fi/uutiset/60_nautaa_jouduttiin_lopettamaan_huonon_hoidon_vuoksi_tuomio_sakkoja/8765619?ref=leiki-uu

Sisäministeriö. 2016. Rikosten tutkinta. Viitattu 7.4.2016. https://www.intermin.fi/fi/turvallisuus/rkostonjunta/rikosten_tutkinta

SEY 2015a. Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto ry. SEY:n tavoitteet. Viitattu 15.2.2016. <http://www.sey.fi/mik%C3%A4-sey/tavoitteet>

SEY 2015b. Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto ry. Vuosikertomukset. Viitattu 3.5.2016. <http://www.sey.fi/mik%C3%A4-sey/vuosikertomukset>

SEY 2016a. Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto ry. Suomi on pudonnut kehityksen keltasta – maahamme on saatava maailman edistyksellisin eläinsuojelulaki. Viitattu 3.5.2016. <http://www.sey.fi/ajankohtaista/tiedotteet/703-suomi-on-pudonnut-kehityksen-keltasta-maahamme-on-saatava-maailman-edistyksellisin-elainsuojelulaki>

SEY 2016b. Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto ry. Eläintä ei tule rinnastaa esineeseen – itseisarvo kirjattava lakiin. Viitattu 3.5.2016. <http://www.sey.fi/ajankohtaista/tiedotteet/727-elainta-ei-tule-rinnastaa-esineeseen-itseisarvo-kirjattava-lakiin>

Streng, J. 1998. Eläinsuojelu ja rikosoikeus. Rikosoikeudellinen lisensiaattityö. Rikos- ja prosessioikeuden sekä oikeuden yleistieteiden laitos. Helsinki: Helsingin yliopisto.

SVT 2013. Suomen virallinen tilasto. Käräjäoikeuksien rikosasioiden ratkaisut. Liitetaulukko 2. Käräjäoikeuksissa ratkaistujen rikosasioiden käsittelyajat ratkaisukokoonpanon mukaan 2013. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 3.5.2016. http://www.stat.fi/til/koikrr/2013/koikrr_2013_2014-06-10_tau_002_fi.html

Tilastokeskus. 2015a. Eläinsuojelurikkomus, eläinsuojelurikos, lievä eläinsuojelurikos ja törkeä eläinsuojelurikos. Rangaistukset rikoksittain, 2009-2014 (käräjäoikeudet ja hovioikeus ensimmäisenä oikeusasteena). Tuomittujen määrä vuosina 2010-2014. Tilastokeskus: PX-Web Statfin.

Tilastokeskus. 2015b. Pahoinpitely. Rangaistukset rikoksittain 2009-2014. (käräjäoikeudet ja hovioikeus ensimmäisenä asteena). Tilastokeskus: PX-Web Statfin.

Tilastokeskus. 2015c. Eläinsuojelurikkomus, eläinsuojelurikos, lievä eläinsuojelurikos ja törkeä eläinsuojelurikos. Rangaistukset rikoksittain, 2009-2014 (käräjäoikeudet ja hovioikeus ensimmäisenä oikeusasteena). Rikoksista tuomitut rangaistukset 2011-2014. Tilastokeskus: PX-Web Statfin.

Tuori, K. 2000. Kriittinen oikeuspositivismi. Helsinki: Talentum.

Vain puolet eläinraakkääjistä saa eläintenpitokiellon. 2012. Yle 16.4.2012. Viitattu 3.5.2016. http://yle.fi/uutiset/vain_puolet_elainraakkaajista_saa_elaintenpitokiellon/5076904

Virtanen, J. 2004. Rikosoikeuden yleiset opit ja oikeuslähdeoppi. Asiantuntija-artikkeli. Lakimies 2004/6, 1048-1071.